

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Réka Éva Gödri-Mártis

Kommissionsbeslut om
ålägganden -
en studie av artikel 7 (1) i
förordning 1/2003

Examensarbete
20 poäng

Handledare Reinhold Fahlbeck

Ämnesområde Konkurrensrätt, EG-rätt

HT 2004

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och avgränsningar	5
1.3 Metod och material	5
1.4 Hänvisningar till Romfördraget	6
2 MATERIELLA BESTÄMMELSER OCH TILLÄMPNINGSREGLER	7
2.1 Översikt av EG:s konkurrensrättsliga regelverk	7
2.2 Allmänt om kommissionens beslut om ålägganden	9
3 BETEENDEMÄSSIGA ÅTGÄRDER	11
3.1 Allmänt om beteendemässiga åtgärder	11
3.2 Åläggande att upphöra med överträdelse	12
3.2.1 Åläggande som syftar till att stoppa pågående överträdelse	12
3.2.2 Åläggande som avser framtida överträdelse	13
3.2.3 Konstaterande att överträdelse tidigare förelegat	17
3.3 Åläggande att vidta positiva åtgärder	20
3.3.1 Allmänt om ålägganden som avser positiv åtgärd	20
3.3.2 Åläggande att informera och rättelseåläggande	21
3.3.3 Prisåläggande	25
3.3.4 Åläggande att företa vissa lagstridigt underlåtna verksamheter eller prestationer	27
4 STRUKTURELLA ÅTGÄRDER	34
4.1 Allmänt om strukturella åtgärder	34
4.2 Strukturella åtgärder enligt förordningens förberedande rättsakter	35
4.3 Begreppsbildningen	37

4.4	Strukturella åtgärder och artikel 3 (1) i förordning 17/62- en tillbakablick	39
4.5	Strukturella åtgärder enligt förordning 1/2003- en rättsprognos	43
5	AVSLUTANDE REFLEKTIONER	46
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	50
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	53

Sammanfattning

Förordning 1/2003 som trädde i kraft den 1 maj 2004 innebär en övergång från ett system med centraliserat godkännande och förhandsanmälan till ett system med ett direkt tillämpligt undantag: avtal som uppfyller villkoren i artikel 81 (3) har numera rättsverkan utan ingripande från kommissionen eller någon annan myndighet. Avskaffandet av systemet med förhandsgodkännande medförde ett ökat behov av en effektiv efterhandskontroll. Kommissionen har för den skull getts en rad nya beslutsbefogenheter. Enligt artikel 7 (1) i förordning 1/2003 får kommissionen, när den konstaterat en överträdelse av artiklarna 81 eller 82 i fördraget, genom beslut antingen ålägga de berörda företagen att upphöra med överträdelsen eller konstatera att överträdelse tidigare förelegat. Kommissionen har enligt bestämmelsen även behörighet att besluta om strukturella åtgärder när detta behövs för att effektivt bringa en överträdelse att upphöra.

Beteendemässiga åtgärder är enligt artikel 7 (1) i förordning 1/2003 sådana åtgärder som hänför sig till företagets agerande. Kommissionen har befogenhet att meddela ett förbud för företag att fortsätta tillämpa ett avtal eller ett förfarande som står i strid med Romfördragets konkurrensregler. Även beslut som avser en överträdelse som redan upphört kan komma till användning under speciella omständigheter. En tredje sorts beteendemässig åtgärd är att ålägga företag att vidta positiva åtgärder, t ex att vidta rättelse eller att företa vissa lagstridigt underlåtna verksamheter eller prestationer.

I artikel 7 (1) andra meningen i förordning 1/2003 ges kommissionen befogenhet att ålägga de berörda företagen att vidta strukturella åtgärder som är proportionerliga mot överträdelsen samt nödvändiga för att effektivt bringa överträdelsen att upphöra. Artikel 7 (1) har karaktär av en undantagsregel, avsedd att tillämpas enbart när de etablerade metoderna inte kan bedömas vara tillräckliga. De möjligheter till strukturella ingripanden som stadgas i artikel 7 (1) i förordning 1/2003 förutsätter att någon av förbudsreglerna i artikel 81 eller 82 i Romfördraget har överträtts. Ingripande med stöd av någon av de två förbudsreglerna i Romfördraget samt artikel 7 (1) i förordning 1/2003 torde förekomma främst i fall där överträdelse av artikel 81 eller 82 involverar strukturförändringar och övergång av äganderätter.

Förord

Jag vill framföra ett stort tack till alla de som hjälpt, inspirerat och uppmuntrat mig under arbetet med denna uppsats. Jag vill uttrycka mitt varma tack till min handledare, professor Reinhold Fahlbeck, för hans råd, uppmuntran och engagemang. Jag vill hjärtligt tacka min make och mina svärföräldrar som har hjälpt och uppmuntrat mig under hela studietiden. Sist men inte minst vill jag uttrycka min oändliga tacksamhet till mina föräldrar och min bror för att ha stöttat och inspirerat mig i allt och under alla omständigheter.

Förordet på ungerska

Előszó

Ezúton szeretném megköszönni mindazoknak, akik segítettek, lelkesítettek és támogattak munkámban. Köszönöm témavezető tanáromnak, Reinhold Fahlbeck professzor úrnak, hogy tanácsokkal látott el, bízott és szíven viselte dolgozatom ügyét. Hálás köszönet férjemnek, anyósomnak és apósomnak segítségükért és támogatásukért. Végül, de nem utolsósorban szeretném szüleimnek és bátyámnak kifejezni őszinte és szeretetteljes hálámat, amiért mindenben és minden körülmények között támogattak, bízottak és erősítettek.

Förkortningar

E.C.L.R.	European Competition Law Review
EG/EU	Europeiska gemenskapen/Europeiska unionen
EG-domstolen	Europeiska gemenskapens domstol
EGT	Europeiska gemenskapens officiella tidning
ESK	Ekonomiska och sociala kommittén
FIR/Förstainstansrätten	Europeiska gemenskapens förstainstansrätt
Kommissionen	Europeiska gemenskapens kommission
Romfördraget	Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (undertecknat i Rom den 25 mars 1957), konsoliderad version i enlighet med ändringar gjorda till följd av det i Amsterdam den 2 oktober 1997 undertecknade Amsterdamfördraget om ändring av Fördraget om Europeiska unionen
Rådet	Europeiska gemenskapens råd
SOU	Statens offentliga utredningar
UNIDROIT	L'Institut international pour l'unification du droit privé (Internationella institutet för harmonisering av privaträtten)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Genom tillämpningsförordning 17/62¹ inrättades ett system för centraliserad konkurrensövervakning inom EG, enligt vilket samverkan som kunde begränsa konkurrensen och påverka handeln mellan medlemsstaterna skulle anmälas till kommissionen för att kunna beviljas individuellt undantag. Kommissionen gjordes exklusivt behörig att godkänna konkurrensbegränsande avtal som uppfyllde villkoren i artikel 81 (3) i Romfördraget.

Den successiva anslutningen av nya medlemsstater har förstärkt kommissionens roll ytterligare, men lett samtidigt till en kraftig ökning av kommissionens arbetsbörda.² Den stora, och ständigt ökande arbetsbelastningen i kombination med kommissionens begränsade administrativa resurser ledde under 90-talet till att systemet inte längre kunnat garantera ett effektivt konkurrensskydd. Anmälningssystemet hindrade kommissionen från att använda sina resurser för att upptäcka och beivra allvarliga överträdelser. För att förenkla de administrativa formaliteterna för företagen och för att lätta kommissionens arbetsbörda och ge den möjlighet att ingripa effektivare mot allvarliga överträdelser av konkurrensreglerna, inledde kommissionen med offentliggörandet av vitboken 1999 en omfattande reformprocess. Processen utmynnade i offentliggörandet av en ny tillämpningsförordning, förordning 1/2003.³ Den nya förordningen, som trädde i kraft den 1 maj 2004 ersätter från och med samma dag tillämpningsförordning 17/62. Reformen innebär en övergång från ett system med centraliserat godkännande och förhandsanmälan till ett system med ett direkt tillämpligt undantag: avtal som uppfyller villkoren i artikel 81 (3) har numera rättsverkan utan ingripande från kommissionen eller någon annan myndighet. Det nya systemet är decentraliserat till de nationella konkurrensmyndigheterna och domstolarna som kan ingripa mot överträdelser i efterskott.

I och med avskaffandet av systemet med förhandsgodkännande ökade behovet av en verkningfull efterhandskontroll. För att effektivt kunna övervaka tillämpningen av konkurrensreglerna på området för avtal, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden (artikel 81) samt

---

¹ Rådets förordning (EG) nr 17/62 av den 21.2.1962 om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86, EGT L 13, 21.2.1962, s 204, (nedan "förordning 17/62").

² Texten i detta stycke bygger på avsnittet "Motivering" i Förslaget till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 82 och 82 och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87, EGT C 365 E, 19.12.2000, s 284.

³ Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16.12.2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget, EGT L 1, 4.1.2003, s 1, (nedan "förordning 1/2003").

missbruk av en dominerande ställning (artikel 82) som kan begränsa konkurrensen, har kommissionen getts en rad nya beslutsbefogenheter. I syfte att förstärka kommissionens genomförandebefogenhet, har kommissionen tilldelats utökade befogenheter att meddela åläggandebeslut för att få slut på en konstaterad överträdelse av konkurrensreglerna. Enligt artikel 7 (1) får kommissionen, när den konstaterat en överträdelse av artiklarna 81 eller 82 i fördraget, genom beslut antingen ålägga de berörda företagen att upphöra med överträdelsen eller konstatera att överträdelse tidigare förelegat. Kommissionen har enligt bestämmelsen även behörighet att besluta om strukturella åtgärder när detta behövs för att effektivt bringa en överträdelse att upphöra.

1.2 Syfte och avgränsningar

Syftet med föreliggande arbete är att presentera en översikt av artikel 7 (1) i förordning 1/2003 och utreda hur långt kommissionens möjligheter sträcker sig i fråga om att besluta om ålägganden enligt nämnda artikel. Den nya förordningen trädde i kraft den 1 maj 2004. Någon praxis där förordningen tillämpats har av den anledningen inte hunnit bildas. Avsikten är sålunda att med utgångspunkt i äldre avgöranden, i den juridiska doktrinen samt i förordningens förberedande rättsakter, göra en rättsprognos och försöka därmed besvara den huvudsakliga frågan hur den nya bestämmelsen *kommer att* tillämpas.

Framställningen är begränsad till att endast behandla utformningen av och innehållet i ett slutligt beslut om åläggande. Frågor med anknytning till bevisbördan, förening av ålägganden med viten och interimistiska ålägganden kommer inte att tas upp till behandling. Den svenska konkurrenslagen kommer av utrymmesskäl inte heller att avhandlas.

1.3 Metod och material

Uppsatsen bygger på sedvanlig juridisk metod innefattande studier av inom ämnesområdet relevant källmaterial. Materialet omfattar rättsregler, förberedande rättsakter, praxis och, i begränsad omfattning, även doktrin. Något genomgripande juridiskt arbete där reglerna i den nya tillämpningsförordningen behandlas har vid tidpunkten för avslutningen av denna uppsats inte publicerats.⁴ Någon artikel som avhandlar bestämmelsen om åtgärdsbeslut i förordning 1/2003 har heller inte kunnat påträffas.

De för den förevarande uppsatsen relevanta avgörandena fattades med tillämpning av artikel 3 (1) i förordning 17/62. Dessa avgöranden kommer dock även fortsättningsvis att vara gällande och vägledande för beslut som fattas med stöd artikel 7 (1) i förordning 1/2003. I dem delar där texten i artikel 7 (1) i förordning 1/2003 överensstämmer med lydelsen i, och syftet

---

⁴ En ny upplaga av Kerses E. C. Antitrust Procedure beräknas enligt uppgifter på förlagets hemsida att publiceras i december 2004.

bakom motsvarande bestämmelse i den gamla förordningen, kommer relevanta avgöranden enligt sistnämnda förordning att presenteras i syfte att utröna räckvidden av kommissionens befogenhet att fatta slutligt åläggandebeslut enligt förordning 1/2003. Urvalet av de avgöranden som behandlas i uppsatsen har skett med utgångspunkt i doktrinen, främst Kerses E. C. Antitrust Procedure.⁵ Intentionen har varit att presentera sådana avgöranden som varit banbrytande i något avseende ("pilotfall" enligt det moderiktiga medieuttrycket), eller sådana som väckt jämförelsevis stor uppmärksamhet i den juridiska debatten. Avsikten har vidare varit att med utgångspunkt i relevanta avgöranden illustrera och undersöka olika företeelser och rättsfigurer. Någon uttömmande uppräknning av alla avgöranden i vilka den aktuella frågeställningen prövats görs således inte.

Artikel 7 (1) i förordning 1/2003 innehåller även bestämmelser som saknar motsvarighet i den tidigare tillämpningsförordningen. Nymodigheterna kommer att presenteras och analyseras med utgångspunkt i vissa illustrativa uttalanden i den juridiska doktrinen⁶ samt i de målsättningar som kommit till uttryck i förordningens förberedande rättsakter.

1.4 Hänvisningar till Romfördraget

I samband med att Amsterdamfördraget slöts år 1997 numrerades bestämmelserna i Romfördraget på nytt varvid artikel 85 blev artikel 81 och artikel 86 blev artikel 82. I förevarande arbete anges uteslutande de nuvarande artikelnumren med undantag för citat av sådana uttalanden som refererar till den gamla numreringen.

---

⁵ (1998).

⁶ Det bör noteras att dessa uttalanden åsyftar förhållanden som rådde under den gamla förordningens fortvaro.

2 Materiella bestämmelser och tillämpningsregler

2.1 Översikt av EG:s konkurrensrättsliga regelverk

EG:s grundläggande konkurrensregler finns i artiklarna 81 och 82 i Romfördraget samt i EG:s koncentrationsförordning 139/2004⁷.

Artikel 81(1) stadgar förbud mot konkurrensbegränsande avtal och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till syfte eller följd att begränsa konkurrensen inom den gemensamma marknaden.⁸ För att förbudet skall vara tillämpligt skall någon form av överenskommelse mellan företag, ett beslut av en företagssammanslutning eller ett samordnat förfarande vara vid handen. Det krävs inte att ett juridiskt bindande avtal ingåtts, utan det kan röra sig om avtal i mer lösliga former, t ex rekommendationer eller s k gentlemen´s agreements. Förbudet omfattar både horisontella avtal, d v s avtal mellan företag inom samma led av produktions- eller distributionskedjan, och vertikala avtal, d v s avtal mellan företag inom olika led. Begreppet företag omfattar varje fysisk eller juridisk person som bedriver verksamhet av ekonomisk natur. Förbudet omfattar vidare endast förfaranden som märkbart kan påverka handeln mellan medlemsstaterna, det s k samhandelskriteriet. Ett förfarande som det inte påverkar handeln mellan medlemsstaterna kan således inte angripas med stöd av EG-rätten. Det är däremot mycket möjligt att nationell konkurrensrätt i så fall är tillämplig.

Enligt artikel 81 (2) är avtal som strider mot förbudet civilrättsligt ogiltiga. Om det konkurrensbegränsande momentet i ett avtal kan urskiljas blir endast denna del ogiltigt (s k partiell ogiltighet).⁹

Av bestämmelsen i artikel 81 (3) framgår att ett avtal, beslut, eller samordnat förfarande kan undantas från tillämpningen av artikel 81 (1). Till den del ett avtal uppfyller de särskilt angivna fyra kriterierna i artikel 81 (3) kan det få undantag från förbudet. Varken artikel 81 eller någon annan bestämmelse i fördraget innehåller några regler om hur förbuds- och undantagsregeln skall tillämpas. Procedurregler har tillkommit genom särskilda förordningar. Systemet som skapades genom tillämpningsförordning 17/62 och som gällde fram till den 1 maj 2004 byggde på principen att alla konkurrensbegränsande avtal, beslut och samordnade förfaranden som avses i artikel 81 (1) är förbjudna. Om de inte

---

⁷ Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20.1.2004 om kontroll av företagskoncentrationer, EGT L 24, 29.1.04, s 1, (nedan ”koncentrationsförordningen”).

⁸ Texten i detta stycke bygger på Westin (1998), s 31-37.

⁹ Westin (1998), s 43.

föll under något gruppundantag, skulle konkurrensbegränsande avtal som avses i artikel 81 (1) anmälas till Europeiska kommissionen och beviljas individuellt undantag för att bli tillåtna. Enligt förordning 17/62 gavs också möjligheter att efter ansökan till kommissionen få ett s k icke-ingripandebesked om att ett avtal eller ett förfarande inte omfattats av förbuden i artiklarna 81 och 82. Från och med den 1 maj 2004 har dock förordning 17/62 upphört att gälla och blivit ersatt med den nya förordningen 1/2003. Reformen innebär huvudsakligen att systemet med individuella undantag och icke-ingripandebesked avskaffas och ersätts med en ordning som innebär att undantagsreglerna gäller generellt utan särskilt beslut, d v s ett så kallat legalundantag.

Förbudsregeln i artikel 82 riktar sig mot företag som missbrukar sin dominerande ställning. Artikel 82 avser således konkurrensbegränsningar som ett eller flera företag tillämpar ensidigt. I likhet med vad som gäller beträffande artikel 81 krävs att samhandelskriteriet är uppfyllt. Bestämmelsen definierar inte missbruk av dominerande ställning, utan nöjer sig med att ge några exempel på beteenden som kan utgöra ett sådant missbruk. Typiska missbrukssituationer enligt artikel 82 är: påtvingande av oskäligen priser eller affärsvillkor; begränsning av produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna; tillämpning av olika villkor för likvärdiga transaktioner och kopplingsförbehåll. I likhet med vad som gällde beträffande art 81, reglerades tillämpningen av artikel 82 fram till den 1 maj 2004 i förordning 17/62. De något reviderade förfarandereglerna beträffande nämnda artikel återfinns numera i förordning 1/2003.

När det gäller nationell behörighet att tillämpa EG-rätten innehåller artikel 3(1) i förordning 1/2003 den viktiga nyheten att gemenskapsrätten skall tillämpas i samtliga fall där avtal, m m som avses i artikel 81 (1) eller missbruk som avses i art 82 kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. Även nationell konkurrensrätt får tillämpas i sådana fall. En förutsättning är dock enligt artikel 3 (2) att den parallella tillämpningen av art 81 och nationell konkurrenslag inte leder till förbud mot sådana avtal som är tillåtna enligt EG-rätten, det s k konvergenskravet. Medlemsstaterna får enligt artikel 3 (2) anta och tillämpa strängare nationell lagstiftning genom vilka ensidiga förfaranden som avses i art 82 förbjuds eller bestraffas. Det råder m a o undantag från konvergenskravet beträffande förfaranden som faller under förbudet i artikel 82.

Artikel 82 förbjuder inte att företag intar en dominerande ställning, utan endast att ett företag missbrukar en sådan ställning.¹⁰ Genom fusioner och förvärv kan dock företag stärka sin marknadsmakt så till den grad att en dominerande ställning på en marknad skapas eller förstärks. Mot denna bakgrund utgör koncentrationskontroll ett viktigt inslag i konkurrenslagstiftningen.

---

¹⁰ Texten i detta stycke bygger på Westin (1998), s 116.

Såsom det framgår av artikel 4 (1) bygger koncentrationsförordningen på skyldighet att förhandsanmäla för granskning alla företagskoncentrationer med gemenskapsdimension.¹¹ Av definitionen av begreppet koncentration i artikel 3 framgår att förordningen omfattar fusioner och förvärv samt andra former av förändringar av kontrollen över företag, bl a då s k gemensamma företag (joint ventures) skapas. En koncentration som påtagligt skulle hämma den effektiva konkurrensen inom den gemensamma marknaden, i synnerhet till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks skall av kommissionen förklaras oförenlig med den gemensamma marknaden.¹² Genom koncentrationsförordningen skapas alltså en möjlighet att i förväg kontrollera och därigenom förhindra företagskoncentrationer som skulle kunna ge upphov till missbruk av en dominerande ställning.

2.2 Allmänt om kommissionens beslut om ålägganden

Kommissionen hade enligt bestämmelserna i artikel 3 i förordning 17/62 rätt att ålägga företag att upphöra med en överträdelse. Det kunde vara fråga om att företaget skulle upphöra att tillämpa ett visst avtal, villkor eller annat förbjudet förfarande. Ett åläggande kan enligt praxis även avse en annan åtgärd, t ex att sälja till ett visst företag, att vidta rättelse eller att förändra priser. Motsvarande bestämmelse återfinns i artikel 7 (1) i den nya tillämpningsförordningen 1/2003 med tre förändringar. För det första klargörs att kommissionen har befogenhet att fatta beslut där den konstaterar att en överträdelse tidigare har förelegat. För det andra ges kommissionen befogenhet att ålägga de berörda företagen att vidta korrigerande åtgärder som hänför sig till företagets agerande (beteendemässiga åtgärder) eller strukturella åtgärder. För det tredje föreskriver förordningstexten i artikel 7 (1) att den minst ingripande åtgärden skall användas. Kommissionen ges nämligen befogenhet att ålägga företagen att vidta sådana åtgärder som är proportionerliga mot överträdelsen och nödvändiga för att effektivt bringa en överträdelse att upphöra. Strukturella åtgärder får enligt artikel 7(1) endast åläggas om det antingen inte finns någon lika effektiv beteendemässig åtgärd eller om en lika effektiv beteendemässig åtgärd skulle vara mer betungande för det berörda företaget än den strukturella åtgärden. I den för artikel 7 (1) relevanta ingresspunkten, punkt (12), klargörs vidare att förändringar i ett företags struktur sådan den var innan överträdelsen ägde rum blir proportionerliga endast om det finns betydande risk för fortsatta eller upprepade överträdelser som härrör från själva strukturen i företaget. Kommissionen får enligt artikel 24 (1) i förordningen förena sitt åläggande med viten. Detsamma gällde enligt artikel 16 i förordning 17/62.

De övergripande rättsliga ramarna för tillämpningen av en bestämmelse som stipulerar rätt för kommissionen att meddela beslut om ålägganden har vuxit

---

¹¹ En koncentration med gemenskapsdimension anses föreligga när de berörda företagens sammanlagda omsättning överstiger vissa, i artikel 1 (2-4) angivna tröskelvärden.

¹² Artikel 2 (3).

fram genom EG-domstolens praxis. Ett åläggandebeslut avser att åstadkomma ett läge där någon överträdelse inte längre sker. En väsentlig generell utgångspunkt är därför att bestämmelsen skall tillämpas med beaktande av den konstaterade överträdelsens natur. Utformningen av ett åläggande blir m a o beroende av vilken typ av överträdelse som har konstaterats i det enskilda fallet. Vid tillämpningen av bestämmelsen ”får bli utfärdas förelägganden om att vidta åtgärder eller att tillhandahålla tjänster som rättsstridigt vägrats, samt förbud mot att fortsätta med viss verksamhet eller vissa förfaranden samt mot att upprätthålla förhållanden som står i strid med fördraget.”¹³ Kommissionen har i princip befogenhet att fastställa omfattningen av de berörda företagens förpliktelser i syfte att få överträdelsen att upphöra. Förpliktelser för företagen får emellertid inte överskrida gränserna för vad som är ändamålsenligt och nödvändigt för att uppnå det eftersträvade målet, närmare bestämt att företagen åter skall agera i enlighet med de regler som har överträtts.¹⁴ Såsom nämnts ovan framgår numera uttryckligen av texten i artikel 7 (1) att kommissionen har att efterkomma ett krav på proportionalitet och ändamålsenlighet i sitt val av lämplig åtgärd.

---

¹³ Mål 6 och 7/73, Instituto Chemoterapico Italiano och Commercial Solvents mot Kommissionen, REG 1974, s 223, punkt 45.

¹⁴ Förenade målen C-241/91 P och C-242/91 P, Radio Telefis Eireann (RTE) och Independent Television Publications Ltd (ITP) mot Kommissionen, REG 1995, s 743, punkt 99.

3 Beteendemässiga åtgärder

3.1 Allmänt om beteendemässiga åtgärder

Beteendemässiga åtgärder är enligt artikel 7 (1) i förordning 1/2003 sådana åtgärder som hänför sig till företagets agerande. Av lydelsen i samma artikel kan även utläsas att alla åtgärder som inte är av strukturell natur är att betrakta som beteendemässiga. Regelns utformning och företrädet för beteendemässiga åtgärder speglar det förhållandet att beteendemässiga åtgärder normalt anses som mindre ingripande än strukturella åtgärder.

Den relevanta satsen i artikel 3 (1) i förordning 17/62 löd: ”Konstaterar kommissionen (...) en överträdelse i fördragets artikel 85 eller 86, kan den ålägga de berörda företagen eller företagssammanslutningarna att upphöra med överträdelsen.” Artikel 7 (1) i förordning 1/2003 lyder på denna punkt enligt följande: ”Om kommissionen (...) konstaterar att bestämmelserna i artikel 81 eller 82 i fördraget har överträtts, får den genom beslut ålägga de berörda företagen eller företagssammanslutningarna att upphöra med överträdelsen.” Avfattningen i artikel 3 (1) i förordning 17/62 var alltså i denna del i det närmaste identisk med den formulering som i den nya tillämpningsförordningen används för att beteckna åtgärder som inte är av strukturell natur. Under de drygt fyra decennierna som förordning 17/62 varit i kraft hade en omfattande domstols- och kommissionspraxis avseende beteendemässiga åtgärder hunnit utbildas. Den snäva formulering som använts i artikeln visade sig inrymma långtgående möjligheter för kommissionen att genom beslut om åläggande få slut på en konstaterad överträdelse. Av det faktum att lydelsen i den nya förordningen inte medfört någon ändring i denna del kan man dra slutsatsen att den praxis som utbildats enligt artikel 3 (1) i förordning 17/62 avseende ålägganden om beteendemässiga åtgärder är alltjämt gällande och vägledande för kommissionen vid tillämpning av den nya förordningen. Något uttalande i förarbetena till den nya tillämpningsförordningen som säger emot denna slutsats har inte förekommit. Tvärtom förklarade kommissionen i sitt förslag till den nya tillämpningsförordningen att artikel 7 i förslaget *motsvarade* artikel 3 i förordning 17/62 med de undantagen att man i artikel 7 kodifierade kommissionens befogenhet att fatta fastställelsebeslut och införde en uttrycklig rätt för kommissionen att ålägga strukturella åtgärder.

När det gäller beteendemässiga åtgärder kan man, med utgångspunkt i den omfattande praxis som utbildats, identifiera tre huvudgrupper. Kommissionen har för det första befogenhet att meddela ett förbud för företag att fortsätta tillämpa ett avtal eller ett förfarande som står i strid med Romfördragets konkurrensregler. Även beslut som avser en överträdelse som redan upphört kan komma till användning under speciella omständigheter. En tredje sorts beteendemässig åtgärd är att ålägga företag att vidta positiva åtgärder, t ex att vidta rättelse eller att företa vissa lagstridigt underlåtna verksamheter eller prestationer.

3.2 Åläggande att upphöra med överträdelse

3.2.1 Åläggande som syftar till att stoppa pågående överträdelse

När kommissionen konstaterade att en överträdelse av artikel 81 eller 82 förelåg kunde den enligt ordalydelsen i artikel 3 (1) i förordning 17/62 ålägga berörda företag att upphöra med överträdelsen. Samma bestämmelse återfinns numera i artikel 7 (1) i förordning 1/2003. Ett åläggande genom vilket företag förpliktas att avbryta sitt konkurrensbegränsande agerande kallas vanligen ”cease and desist order”.¹⁵

Ett exempel på fall där kommissionen använde sig av denna typ av åläggande är kommissionsbeslutet Ford Werke.¹⁶ I detta ärende var det fråga om ett avtal mellan den tyska tillverkaren och försäljaren av Fordbilar, Ford Germany och dess tyska återförsäljare. Genom detta avtal tilldelades de tyska återförsäljarna exklusiva försäljningsområden samtidigt som Ford Werke åtagit sig att inte konkurrera med återförsäljarna inom dessas exklusiva områden. Återförsäljarna förbjöds även att sälja bilarna till någon annan än slutkonsumenter, t ex andra tyska återförsäljare. Kommissionen fann att avtalet hade konkurrensbegränsande effekt på den europeiska marknaden och stred mot förbudet i artikel 81 (1). Avtalet uppfyllde enligt kommissionens bedömning inte heller villkoren för individuellt undantag enligt artikel 81 (3).¹⁷ Kommissionen ålade följaktligen Ford Werke att omedelbart upphöra med tillämpningen av det konkurrensbegränsande avtalet.¹⁸

En särskild kategori av ”cease and desist order” är beslut genom vilket kommissionen ålägger företag att upphöra med en överträdelse såvida överträdelsen inte redan har upphört.¹⁹ Ett sådant åläggande blir relevant i fall där företagen, efter att ha tagit del av kommissionens meddelande om anmärkningar,²⁰ uppger att de rättat sig efter kommissionens anvisningar och således upphört med förfarandet men samtidigt hävdar att förfarandet i själva verket varit lagenligt. Om det i sådana fall finns indikationer på att förfarandet fortsätter, har kommissionen ett intresse av att genom beslut förbjuda förfarandet men samtidigt markera att den inte utesluter

---

¹⁵ Kerse (1998), s 238.

¹⁶ Kommissionens beslut 83/560, Ford Werke AG, EGT L 327, 1983, s 31.

¹⁷ Artikel 1 i beslutet.

¹⁸ Artikel 2 i beslutet lyder: ”Ford Werke Aktiengesellschaft is hereby ordered to bring the abovementioned infringement to an end”.

¹⁹ Kerse (1998), s 238.

²⁰ Se artikel 2 i Kommissionens förordning nr 99/63 av den 25.7.1963 om sådana förhör som avses i artikel 19 (1) och 19 (2) i rådets förordning nr 17, EGT 127, 28.8.1963, s 2268.

möjligheten att företagen redan upphört med sin överträdelse. Hudson´s Bay²¹ utgör exempel på beslut med sådant syfte och innehåll.

Ärendet togs upp efter klagomål rörande vissa bestämmelser i DPF:s (Danska Föreningen för Pälsdjuruppfödare) föreningsstadga. Klaganden var det brittiska pälsauktionsföretaget Hudson´s Bay, vars agenter i Danmark hade till uppgift att köpa upp och samla in skinn för försäljning på auktion i London. Den danska föreningen var en intresseorganisation för pälsdjuruppfödare i Danmark. DPF var även verksam inom försäljning av skinn som producerats av dess medlemmar. Försäljningsverksamheten bedrevs under beteckningen Danske Pels Auktioner (DPA).

DPF införde särskilda tjänster till gagn för dess aktiva medlemmar, framför allt i form av katastrofhjälp och ungdjursförskott. Enligt en bestämmelse i föreningens stadga skulle enbart sådana medlemmar anses som aktiva som åtog sig att inte anordna eller på annat sätt stödja försäljning av skinn i konkurrens med DPA. Enligt reglerna om katastrofhjälp skulle rätten till sådan hjälp bortfalla om skadelidande medlem under skadeåret eller föregående år hade levererat skinn för försäljning till andra uppköpare än DPA. Om medlemmen beviljades ungdjursförskott skulle ifrågavarande medlem vara skyldig att leverera hela sin produktion till DPA.

Efter att ha beslutat att inleda ett förfarande i enlighet med artikel 3 (1) i förordning 17/62 utfärdade kommissionen ett meddelande om anmärkningar i vilket kommissionen förklarade att de kritiserade bestämmelserna i stadgan stred mot förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i artikel 81 i Romfördraget. DPF gavs möjlighet att framföra sina synpunkter på dessa anmärkningar i enlighet med artikel 19 (1) och 19 (2) i förordning 17/62.²² DPF bestred att ifrågavarande bestämmelser bröt mot artikel 81 (1) både i sitt svar på kommissionens meddelande och under de muntliga förhören. Föreningen åtog sig ändå att företa vissa av de justeringar av stadgan som kommissionen hade föreslagit i sitt meddelande. Enligt vad kommissionen sedan fick veta hade dock DPF inte fullgjort detta åtagande. I beslutets punkt 1 konstaterade därför kommissionen att ifrågavarande villkor bröt mot artikel 81 (1) i Romfördraget och ålade DPF i punkt 2 att upphöra med överträdelserna i den mån så inte redan skett.

3.2.2 Åläggande som avser framtida överträdelse

Ett förbud mot att tillämpa ett visst avtal, avtalsvillkor eller annat konkurrensbegränsande förfarande kan utvidgas till att avse också att väsentligen samma förfarande som det förbjudna tillämpas. Kommissionen kan m a o ålägga företag att inte tillämpa avtalsvillkor eller företa åtgärder med samma eller liknande effekt som de förbjudna. Kerse kallar denna typ

---

²¹ Kommissionens beslut 88/587, Hudson´s Bay - Dansk Pelsdyravlerforening, EGT L 316, 1988, s 43. Beslutet överklagades till FIR som inte hade någon anmärkning på åläggandets utformning, Mål T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening mot Europeiska gemenskapernas kommission REG 1992, s II-1931.

²² Jfr not 19 ovan.

av åläggande ”like effects orders”.²³ Det andra ledet i kommissionens ovan redovisade beslut i DPF- ärendet utgör exempel på ett sådant åläggande. DPF beordrades nämligen i andra ledet i punkt 2 i beslutet att i framtiden avstå från att vidta åtgärder med samma syfte eller verkan som de i punkt 1 angivna begränsningarna. Åläggandet syftade till att förhindra att DPF i framtiden formulerar och tillämpar bestämmelser med samma konkurrensbegränsande syfte eller effekt som de regler i stadgan som kommissionen förbjudit genom sitt beslut.

I målet Tetra Pak mot Kommissionen²⁴ bekräftade FIR att kommissionens befogenheter enligt artikel 3 (1) i förordning 17/62 även omfattade en rätt att meddela åläggande att i framtiden avstå från att ägna sig åt liknande agerande som det förbjudna. FIR förklarade att ett sådant åläggande kan vara motiverat om det syftar till att få slut på samtliga förfaranden som kritiserats i beslutet och att motverka alla liknande förfaranden.

En ”like effects order” syftar således till att förhindra att företag kringgår ett förbud mot ett avtal, en avtalsklausul eller ett förfarande som utgjorde missbruk av dominerande ställning genom att ersätta det förbjudna avtalet, klausulen, eller förfarandet med ett nytt avtal o s v som har samma effekt eller syfte som det förbjudna.

Det är av stor vikt att ett åläggande av detta slag meddelas enbart när det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Vikten av att tillämpa artikel 3 (1) i förordning 17/62 med beaktande av den konstaterade överträdelsens natur (d v s med beaktande av ovanstående lämplighets- eller ändamålsenlighetskrav) framträder tydligt vid en jämförelse av DPF-beslutet med EG-domstolens dom i målet Langnese-Iglo.²⁵ Målet avsåg ett kommissionsbeslut som handlade om exklusiva inköpsavtal²⁶ mellan den tyske glassproducenten Langnese-Iglo och ett stort antal detaljhandlare genom vilka detaljhandlarna förbundit sig att uteslutande köpa glass av nämnda tillverkare. Kommissionen förklarade i artikel 1 i sitt beslut att avtalen utgjorde överträdelse av artikel 81 (1) i Romfördraget och förbjöd parterna att fortsätta tillämpa avtalen. I artikel 4 i beslutet förbjöd kommissionen dessutom Langnese-Iglo att inom en angiven tidsperiod ingå nya leveransavtal av samma slag som de befintliga avtal som i artikel 1 i beslutet hade förklarats oförenliga med artikel 81 (1). Kommissionen förklarade att förbudet i artikel 4 i beslutet var berättigat av nödvändigheten av att förhindra försök att med hjälp av förordning 1984/83 kringgå förbudet mot befintliga avtal i artikel 1 i beslutet. Langnese-Iglo befarades nämligen

---

²³ Kerse (1998), s 238.

²⁴ Mål T-83/91, Tetra Pak International SA mot Kommissionen, EGT 1994, s II-755, punkt 220-223.

²⁵ Mål C-279/95 P, Langnese-Iglo GmbH mot Kommissionen, REG 1998, s I-5609.

²⁶ Exklusiva inköpsavtal faller enligt EG-domstolens praxis i regel inte under förbudet i artikel 81 (1) (se Mål C-234/89 Sergios Delimitis mot Henninger Bräu EGT 1991, s I-935) utan reglerats i ett gruppundantag genom förordning 1984/83 av den 22 juni 1983 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på grupper av exklusiva inköpsavtal, EGT L 173, 30.6.1983, s 5. Gruppundantagsförordningen är tillämplig på alla exklusiva inköpsavtal som uppfyller villkoren för undantag i artikel 81(3).

ingå nya exklusiva inköpsavtal av samma slag som de förbjudna och skaffa sig skyddet genom gruppundantaget för dessa avtal.

Langnese-Iglo överklagade kommissionens beslut till FIR och gjorde gällande att artikel 3 i förordning 17/62 gav bara kommissionen befogenhet att förbjuda befintliga avtal men däremot inte framtida avtal. FIR konstaterade att kommissionen saknade befogenhet att förbjuda ett företag som har ålagts att avskaffa sitt exklusiva avtalsnät att i framtiden ingå nya avtal av samma slag. Enligt FIR:s uppfattning hade kommissionen enligt artikel 3 i förordning 17/62 "bara befogenhet att förbjuda *befintliga exklusiva avtal* som är oförenliga med konkurrensreglerna" (min kursivering). Av den snäva formulering som FIR använde i denna mening kan man dra slutsatsen att FIR menade att kommissionen saknade befogenhet att i detta speciella fall utfärda en "like effects order", dvs att förbjuda Langnese-Iglo att i framtiden ingå exklusiva avtal. De speciella omständigheterna som beaktades i detta fall var av allt att döma dels att artikel 81 (1) i Romfördraget inte innehåller något principförbud mot exklusiva avtal, dels att dylika avtal reglerades genom en särskild gruppundantagsförordning som inte gav kommissionen möjlighet att bestämma att gruppundantaget inte skulle tillämpas på framtida avtal. En sådan tolkning av FIR:s dom bekräftas av den formulering som förekommer i EG-domstolens dom: "förstainstansrätten (...) korrekt har ansett att kommissionen inte hade rätt att ålägga Langnese-Iglo ett förbud mot att ingå några som helst exklusiva inköpsavtal. Rättens bedömning är dessutom i överensstämmelse med domstolens rättspraxis, enligt vilken tillämpningen av artikel 3 i förordning nr 17 skall ske med utgångspunkt från den fastställda överträdelsens natur."

En kontroversiell fråga i sammanhanget är om kommissionens befogenhet att utfärda "like effects orders" innefattar rätt för kommissionen att ingripa i pågående avtalsförhandlingar och förbjuda framtida avtal i egentlig mening. Det är m a o, i dessa senare fall, inte fråga om pågående överträdelse i strikt bemärkelse, utan en nära förestående händelse som efter vad man kan förutse kommer att medföra effekter som inte är förenliga med artikel 81 eller 82. Kerse förklarar att denna är en omdiskuterad fråga i doktrinen.²⁷ Han anser för egen del, med hänvisning till Generaladvokatens uttalande i förslaget rörande de s k Polypropylene- målen,²⁸ att kommissionen inte har befogenhet att med stöd av artikel 3 förbjuda parter att ingå ett avtal. Generaladvokatens uttalande i sitt förslag i fråga om avtal med konkurrensbegränsande syfte följande: "(...) it seems clear to me from the wording of Article 85 that this concept was not intended to cover the situation where the Commission manages to break into the undertakings' negotiations before an agreement is concluded. The same applies, according to the wording of Article 85, to a concerted practice. Furthermore, elementary consideration relating to legal safeguards would militate against any attempt to introduce, without any legal basis, a concept of attempt into

²⁷ Kerse (1998) s 239.

²⁸ Joined Opinions of Mr Advocate General Versterdorf delivered on 10 July 1991, on Cases T-1/89 to T-4/89 and T-6/89 to T-15/89, EGT 1991, s II-867.

the ambit of Article 85, which would in reality widen the ambit of this provision”.

En fullbordad överträdelse är således enligt Generaladvokatens mening en grundläggande förutsättning för att kommissionen skall kunna ingripa i ett konkurrensbegränsande samarbete.

En överträdelse är enligt Generaladvokaten fullbordad när avtal som har till uppenbart syfte att begränsa konkurrensen har blivit undertecknat. Beslutet Ansac utgör exempel på kommissionens rätt att meddela åläggande i sådana fall.²⁹ I ärendet var det fråga om ett avtal mellan den amerikanska försäljaren av natriumkarbonat, Ansac, och ett flertal amerikanska tillverkare av natriumkarbonat. I avtalet har tillverkarna förbundit sig att utföra all framtida export av natriumkarbonat genom Ansac. Företagen skulle därmed förlora sin rätt att på egen hand exportera och sälja sin produkt på den europeiska marknaden. Så fort avtalet undertecknats, men innan det började tillämpas, anmälde Ansac avtalet till EU-kommissionen och ansökte om icke-ingripandebesked eller, alternativt, individuellt undantag. Kommissionen fann dock att överenskommelsen stred mot artikel 81 (1) eftersom den syftade till att begränsa konkurrensen på den europeiska marknaden för försäljning av natriumkarbonat. Kommissionen avlog på grund av detta Ansacs ansökan och ålade Ansac att avstå från att implementera avtalet på den europeiska marknaden.³⁰

När det gäller samordnade förfaranden är en överträdelse enligt Generaladvokatens mening fullbordad när företagen bevisligen deltagit i ett förfarande som haft till syfte att begränsa konkurrensen och därefter även skridit till verket för att fullgöra sina åtaganden i enlighet med överenskommelsen (s k krav på manifesterade handlingar på marknaden).

Sammanfattningsvis kan man konstatera att utfärdandet av en ”like effects order” i syfte att förhindra att företagen ingår nya avtal med samma syfte eller effekt som det förbjudna förutsätter att en överträdelse ägt rum som förbjudits av kommissionen. En bestämmelse som stipulerar befogenhet för kommissionen att meddela beslut om ålägganden innefattar ingen rätt för kommissionen att ingripa i avtalsförhandlingar och förbjuda genomförandet av avtal som kan befaras komma att strida mot förbuden i artikel 81 eller 82. Omfattningen av ålägganden som grundas på artikel 3 i förordning 17/62 skall nämligen avgöras av det rättsstridiga agerande som har konstaterats, och kommissionen måste kunna, men är också begränsad till att, förbjuda ett framtida agerande identiskt med det som konstaterats i beslutet. Likaså är det eftersträvade målet när kommissionen meddelar ett åläggande enligt artikel 7 (1) i förordning 1/2003 att företagen åter skall agera i enlighet med de regler som de har överträtt. En konstaterad och därmed fullbordad överträdelse och en väldefinierad målsättning att få den konstaterade överträdelsen att upphöra torde således vara grundläggande förutsättningar

---

²⁹ Kommissionens beslut 91/301, Ansac, EGT L 152, 1991, s 54.

³⁰ Artikel 3 i beslutet.

för att kommissionen skall kunna meddela förbud mot framtida avtal genom vilka de konstaterat rättsstridiga agerandena fortsätts eller upprepas.

3.2.3 Konstaterande att överträdelse tidigare förelegat

Om överträdelsen tidigare upphört, kan kommissionen enligt fast praxis begränsa sitt utslag till ett fastställelsebeslut om att förfarandet varit oförenligt med konkurrensreglerna. Ett sådant beslut kallas i litteraturen ”declaratory decision”³¹ eller ”decision finding an infringement”.³² De principer som utvecklades i denna omfattande praxis har nu kodifierats i artikel 7 (1) sista meningen i förordning 1/2003, som lyder: ”Om kommissionen har ett berättigat intresse av det får den även konstatera att en överträdelse tidigare ägt rum.”

Lagenligheten av att utfärda fastställelsebeslut slogs fast i EG-domstolens dom i GVL-fallet.³³ GVL var det enda rättighetsförvaltande organ som i Tyskland handhade skydd för upphovsrättigheter för utövande konstnärer. GVL sysslade i första hand med att fördela den ersättning som konstnärerna hade rätt till enligt tysk upphovsrättslagstiftning när det med konstnärernas medgivande har gjorts en bild- eller ljudupptagning av deras framförande som sedan sändes i radio eller på annat sätt spreds till allmänheten. Fram till den 21 november 1980 vägrade GVL att teckna förvaltningskontrakt med utövande konstnärer som varken var tyska medborgare eller hade hemvist i Tyskland. Till följd av kommissionens ingripande upphörde GVL med detta förfarande, från och med nämnda dag, genom att ändra sina stadgar och sitt standardavtal angående förvaltning. Ändringen innebar att varje utövande konstnär som var etablerad i ett EU-land kunde ingå ett förvaltningskontrakt med GVL och få ut sin del av ersättningen. I det av GVL överklagade beslutet slog kommissionen fast att GVL:s vägran fram till den 21 november 1980 att teckna förvaltningskontrakt med utländska konstutövare utgjorde missbruk av dominerande ställning enligt artikel 82 i Romfördraget (artikel 1 i beslutet). Kommissionen klargjorde i punkt 71 i beslutsöverbägandena att GVL:s förfarande fram till den 21 november 1980 utgjorde en överträdelse av gemenskapens konkurrensregler. Det framgår vidare i denna punkt att GVL ansåg, med hänsyn till det komplicerade rättsläget, att det kunde fortsätta att utestänga utländska konstnärer från sin förvaltningsverksamhet t o m efter ändringen av stadgarna och standardavtalet. Kommissionen ansåg mot bakgrund av GVL:s nämnda rättsvillfarelse att det var nödvändigt att klarlägga rättsläget i ett formellt beslut, för att förhindra att GVL skulle återgå till sitt konkurrensbegränsande förfarande.

GVL överklagade detta fastställelsebeslut till EG-domstolen och hävdade att kommissionen inte hade behörighet att genom beslut konstatera en

---

³¹ Kerse (1998), s 239.

³² Dhunér, Hedström (1995), s 100.

³³ Mål 7/82, GVL mot kommissionen, REG 1983, s 483.

överträdelse av konkurrensreglerna, vilken det berörda företaget hade upphört med. En sådan behörighet följde enligt sökanden varken av Romfördraget eller av bestämmelserna i förordning 17/62.

EG-domstolen förklarade inledningsvis att syftet med förordning 17/62 var att säkerställa att företagen iakttar konkurrensreglerna. För detta ändamål skulle förordningen bemyndiga kommissionen att ålägga företagen att upphöra med den konstaterade överträdelsen samt att ålägga böter och viten i händelse av överträdelse. Befogenheten att fatta beslut i detta hänseende inkluderar enligt domstolens mening nödvändigtvis befogenheten att konstatera att en överträdelse föreligger. Frågan i målet gällde dock kommissionens befogenhet att konstatera att överträdelse tidigare förelåg.

Domstolen fortsatte med att konstatera att GVL, trots att det under hela tvisten gjorde gällande att det ansåg att ändringarna i stadgan och standardavtalet var oåterkalleliga, hade såväl under det administrativa förfarandet vid kommissionen som under förfarandet vid domstolen förklarat att det inte ansåg sig vara bundet av dessa ändringar när det gäller att teckna förvaltningskontrakt med konstnärer som är medborgare i tredje land, men som har hemvist i något EU-land. Dessutom hade GVL under dessa förfaranden framhållit att företaget enligt gemenskapsrätten inte var förpliktat att införa ändringen och att det således fritt kunde återgå till det tidigare förfarandet. EG-domstolen fann att kommissionen, mot bakgrund av dessa omständigheter, kunde utgå ifrån att det förelåg en faktisk risk för en återgång till tidigare förfarande, om GVL:s skyldighet att upphöra med detta inte uttryckligen fastslogs. Ett formellt beslut var enligt domstolens bedömning även nödvändigt för att klarlägga rättsläget. Domstolen fann att det i tillräckligt hög grad visats att kommissionen ”hade ett berättigat intresse av att genom det angripna beslutet konstatera att konkurrensreglerna överträtts fram till dess att sökanden ändrat stadgarna.”³⁴

Ett ärende där kommissionen fattade fastställelsebeslut med en tydlig hänvisning till det allmänna intresset är *Breeder's Rights: Roses*.³⁵ Företaget Meilland var en av världens ledande förädlare av nya rosarter och innehavare av licenser avseende dessa. Företaget URS-F var Meillands auktoriserade exklusiva återförsäljare i Frankrike. URS-F fick tillstånd att bevilja underlicenser till franska rosodlare som ville sälja Meillands licenserade rosarter. Det underlicensavtal som URS-F beordrades använda i dessa fall föreskrev att underlicenstagaren var skyldig att informera Meilland om eventuella nya rosarter som uppstod genom mutationer eller framställdes genom förädlingar hos underlicenstagaren. Äganderätten till dessa nya arter skulle dessutom tillkomma Meilland. Detta betydde att underlicenstagaren inte hade någon rätt att exploatera de nya arterna i kommersiellt syfte. En underlicenstagare, i vars plantskola en naturlig mutation av Meillands rosor resulterade i tillkomsten av nya arter, ingav ett klagomål till Kommissionen och hävdade att underlicensavtalet stred mot artikel 81 i Romfördraget. Underlicenstagaren framhöll att syftet med

³⁴ Punkt 28 i domen.

³⁵ Kommissionens beslut 85/561, *Breeder's Rights: Roses*, EGT L 369, 1985, s 9.

avtalet var att förhindra underlicenstagare att etablera sig på marknaden och sälja nya rosarter i konkurrens med Meilland. Efter att ha ingett sitt klagomål, men innan Kommissionen meddelade sitt beslut i ärendet, sålde klaganden sin rörelse och upphörde med ros försäljningsverksamheten. Underlicensavtalet upphörde därmed att gälla. Kommissionen förklarade i sitt beslut att ifrågavarande bestämmelse i underlicensavtalet var stridande mot artikel 81 (1) men att det samtidigt var onödigt att ålägga Meilland att upphöra tillämpa avtalet, eftersom detta hade redan upphört att gälla. Kommissionen ansåg dock att det, med hänsyn till det allmänna intresset, var nödvändigt att klargöra rättsläget. Motiveringen lyder: "There are nevertheless reasons for finding that infringements were committed in the past. The Commission's position, notably in the light of Article 85 (3), on the agreements concerned or on similar agreements should be clarified for the benefit of the public."³⁶

I komplexa ärenden kan det vara angeläget för Kommissionen att officiellt fastslå att ett inte tidigare prövat förfarande är förbjudet. Kommissionen kan således ta upp ärenden av rent prejudikatintresse. Ett illustrativt beslut i detta avseende är Tetra Pak I.³⁷ Beslutet gällde en exklusiv patentlicens på en ny teknik för aseptisk förpackning av mjölk. Det holländska företaget Liquipak International BV var exklusiv licenstagare. Det svenska företaget Tetra Pak köpte upp företaget Liquipak, tog över den ifrågavarande patentlicensen och gjorde anspråk på exklusivitet beträffande licensen. Efter att ha blivit uppmärksam på Tetra Paks agerande förklarade kommissionen i ett meddelande om anmärkningar till Tetra Pak att företagets åtgärd att köpa upp Liquipak och hävda rätt till exklusivitet beträffande licensen utgjorde missbruk av Tetra Paks dominerande ställning.

Efter att ha tagit del av kommissionens anmärkningar, meddelade Tetra Pak kommissionen att det avstod från att framföra krav på exklusivitet på den förvärvade patentlicensen. Kommissionen klargjorde i punkt 62 i beslutets överväganden att den avsåg att i ett formellt beslut klargöra sin inställning till frågan, trots att det förbjudna förfarandet bevisligen hade upphört. Syftet med beslutet uppgavs vara att inför allmänheten varna inte enbart Tetra Pak utan även andra företag som avsåg att företa sig liknande satsningar. Kommissionen förklarade vidare att den, genom att fatta ett formellt beslut i ärendet, hade fäst avseende även vid klagandebolaget Elopaks legitima intresse av att få sitt klagomål prövat. Som ett sista skäl till att ärendet lett till ett formellt beslut nämnde kommissionen Tetra Paks övriga potentiella konkurrenters intresse av att få klarhet i vad som gällde beträffande Tetra Paks förfaringssätt. I sitt beslut konstaterade följaktligen Kommissionen att Tetra Pak, när det med hjälp av köpet av Liquipak skaffat sig exklusiv patentlicens på nämnda teknik, överträdde artikel 82 i Romfördraget från och med dagen av förvärvet till och med den dag då ensamrätten upphörde.³⁸

---

³⁶ Punkt 30 i beslutets överväganden.

³⁷ Kommissionens beslut 88/501, Tetra Pak I (BTG licence), EGT L 272, 1988, s 27.

³⁸ Artikel 1 i beslutet.

För att sammanfatta de principer som kommit till uttryck i dessa avgöranden kan man konstatera att utfärdandet av ett fastställelsebeslut förutsätter att kommissionen har ett legitimt intresse av att fatta ett sådant beslut. Ett legitimt intresse kan för det första vara för handen när det föreligger en faktisk risk för en återgång till tidigare förfarande (GVL-fallet). Kommissionen kan för det andra ha ett legitimt intresse att klargöra rättsläget när detta är till gagn för allmänheten. Även intresset att varna andra företag och på så vis förhindra att dessa ägnar sig åt motsvarande eller liknande förfaranden anses vara berättigat. Likaså kan, särskilt i komplicerade fall, konkurrenter till svarandebolaget ha ett intresse av den rättsäkerhet som utgår från ett sådant beslut av kommissionen.

Såsom nämnts inledningsvis i detta avsnitt, framgår numera kommissionens befogenhet att meddela fastställelsebeslut uttryckligen av artikel 7 (1) i förordning 1/2003. Av den allmänna motiveringen i förslaget³⁹ till nämnda förordning framgår att det som åsyftas med bestämmelsen är att kodifiera de principer som utvecklats genom kommissionens dittillsvarande praxis. Det är således inte fråga om en utökning av kommissionens befogenheter jämfört med vad som gällde enligt förordning 17/62. I motiveringen klargörs därför, med hänvisning till GVL-fallet, att kommissionens befogenhet att fatta beslut om konstaterande av en överträdelse är begränsad till fall där den har ett berättigat intresse av att göra detta. Så kan vara fallet, enligt motiveringen, när en risk för att den som beslutet riktar sig till upprepar överträdelsen eller när ärendet reser nya frågor som det ligger i det allmänna intresset att klargöra.

3.3 Åläggande att vidta positiva åtgärder

3.3.1 Allmänt om ålägganden som avser positiv åtgärd

Ett åläggande enligt artikel 3 (1) i förordning 17/62 kunde inte bara avse förbud mot att fortsätta med vissa verksamheter eller förfaranden som stod i strid med Romfördraget. Ett sådant åläggande kunde, enligt domstolens praxis, även omfatta förordnanden att företa vissa lagstridigt underlåtna verksamheter eller prestationer, eller att utföra ändringar i villkor eller förfaranden som ansågs strida mot konkurrensreglerna i Romfördraget. Detsamma torde gälla enligt artikel 7 (1) i förordning 1/2003.

Legaliteten av att meddela ålägganden genom vilka företag beordras att vidta positiva åtgärder slogs fast av EG-domstolen i målet *Commercial Solvents*. Domstolen uttalade därvidlag att det, vid tillämpningen av artikel

---

³⁹ Förslag till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87, EGT C 365 E, 19.12.2000, s 284.

3 i förordning 17/62 ”får bl a utfärdas förelägganden om att vidta åtgärder eller att tillhandahålla tjänster som rättstridigt vägrats.”⁴⁰

Ålägganden som föreskriver handlingsskyldighet kan variera till sin utformning och omfattning, beroende på den konstaterade överträdelsens natur. Syftet med ålägganden som går ut på ett positivt handlande är, på samma sätt som i fråga om förbud, att bringa en överträdelse att upphöra.

Ålägganden att utföra aktiva handlingar meddelas vanligen i samband med att kommissionen beordrar företag att avbryta sitt konkurrensbegränsande agerande. I sådana fall kan det vara väl till pass att förena beordrandet med ett åläggande som föreskriver skyldighet för företagen att informera tredje män att företagen upphört med sitt konkurrensbegränsande förfarande. En annan sorts informationsskyldighet innefattar plikt för företagen att under viss tid fortlöpande lämna rapporter till kommissionen för kontroll att kommissionens beslut efterkoms (s k compliance reports,⁴¹ eller anpassningsrapporter⁴²).

Informationsskyldigheten kan, när detta är lämpligt, ges en mer långtgående innebörd. Under speciella omständigheter kan kommissionen ålägga företag att erbjuda sina avtalsparter möjlighet till omförhandling, eller, alternativt, att ge dem rätt att häva avtalet. I förekommande fall kan det vara lämpligt att ålägga företag att ändra ett av företaget tillämpat konkurrensbegränsande avtal eller förfarande. Ett åläggande som avser rättelse meddelas när detta, med hänsyn till överträdelsens natur, är mer ändamålsenligt och proportionellt för att bringa överträdelsen att upphöra än ett förbud.

När det konkurrensbegränsande förfarandet konstitueras av prisdiskriminering eller över- respektive underprissättning, har kommissionen rätt att ålägga företag att fastställa sina försäljningspriser med utgångspunkt i enbart objektiva variabler, som t ex företagens kostnader.

Ett åläggande att företa positiva åtgärder kan slutligen gå ut på att företagen skall företa vissa lagstridigt underlåtna verksamheter eller prestationer. Det kan t ex vara fråga om leveransförpliktelse eller förpliktelse att ingå avtal.

3.3.2 Åläggande att informera och rättelseåläggande

Av de aktiva åtgärder som företag kan åläggas att utföra är skyldigheten att informera avtalsparter eller kommissionen om förhandenvaron av vissa omständigheter att anse som den minst långtgående.⁴³

---

⁴⁰ Mål 6 och 7/73, Instituto Chemoterapico Italiano och Commercial Solvents mot Kommissionen, REG 1974, s 223, p 45.

⁴¹ Kerse (1998), s 243.

⁴² Min översättning.

⁴³ Bellamy & Child (2001), s 926.

Företag kan blott åläggas att underrätta sina medkontrahenter om ett förbudsåläggande som kommissionen meddelat beträffande avtal eller avtalsvillkor som företaget tillämpar gentemot vederbörande medkontrahent. Ett exempel på sådant åläggande är artikel 4 i kommissionsbeslutet ECS/AKZO.⁴⁴ Ärendet började med ett klagomål till kommissionen från det brittiska kemiföretaget ECS. Detta företag sålde en tillsatsprodukt till mjöl i Storbritannien. På denna marknad hade det betydligt större holländska företaget AKZO via sitt dotterbolag omkring 50 procent av marknaden. I ett brev till ECS hotade AKZO med prisnedsättningar på mjöltillsatsmarknaden om ECS gjorde allvar av sina expansionsplaner. Till vissa av ESC:s kunder hade AKZO också lämnat anbud på priser som understeg den genomsnittliga kostnaden för produkten. Vidare hade AKZO sålt sin produkt förhållandevis billigt till några större kunder i utbyte mot en exklusiv rätt för AKZO att leverera till dessa. I sitt beslut konstaterade kommissionen att AKZO hade överträtt artikel 82 i Romfördraget genom att mot sitt konkurrerande bolag, ECS, agera på ett sätt som var avsett att undergräva dettas verksamhet och/eller förorsaka att det drog sig tillbaka från gemenskapsmarknaden för mjöltillsatser. AKZO förbjöds därför att tillämpa eller att hota med att tillämpa differentierade priser eller försäljningsvillkor gentemot kunder av jämförbar storlek (artiklarna 1-3 i beslutet). Kommissionen ålade AKZO att informera de kunder som accepterat AKZO:s anbud att köpa mjöltillsatser uteslutande av AKZO och i utbyte betala lägre priser, att anbudet inte längre var bindande för AKZO (artikel 4 i beslutet).

Det är tämligen vanligt att kommissionen ämnar följa upp ett åläggande som den har meddelat. Det tillvägagångssätt som står kommissionen till buds för att genomföra en fortlöpande efterhandskontroll är att förena sitt åläggande med en order som stipulerar plikt för företag att till kommissionen under viss tid lämna anpassningsrapporter. I det nyssnämnda ärendet, ECS/AKZO, hade AKZO:s skyldighet att sälja sin produkt till ett pris som ”på ett skäligt och objektivt sätt avspeglar skillnaderna i produktions- och leveranskostnader beroende på kundens årliga inköpsvolym” förenats med en skyldighet för AKZO att under en period på fem år årligen lämna rapport till kommissionen. Rapporten skulle enligt artikel 5 i beslutet innehålla de prislistor som AKZO tillämpade i förhållande till var och en av sina medkontrahenter på den europeiska marknaden.

Ett fall där överträdelser begåtts på ett mångfaldigt sätt (t ex genom att tillämpa ett flertal olika konkurrensbegränsande klausuler och förfaranden med konkurrensbegränsande syfte eller effekt) kan det vara lämpligt att kombinera förbuds-, rättelse- och informationsålägganden för att få slut på överträdelserna, i alla dess former. Ett illustrativt beslut i detta avseende är Tetra Pak II,⁴⁵ i vilket kommissionen ålade företaget att vidta ett flertal olika aktiva åtgärder. Tetra Pak anmälde till kommissionen av sin konkurrent, Elopak Italia, för en ifrågasatt överträdelse av artikel 82. Kommissionen genomförde en utredning och fann att Tetra Pak var den största tillverkaren

⁴⁴ Kommissionens beslut 85/609, ECS/AKZO, EGT L 374, 1985, s 1.

⁴⁵ Kommissionens beslut 92/163, Tetra Pak II, EGT L 72, 1992, s 1.

av dryckesförpackningar i kartong på den europeiska marknaden. För vissa sektorer av denna marknad, maskiner och kartong för aseptiska förpackningar, hade Tetra Pak nästan en total monopolställning med marknadsandelar omkring 95 %. Tetra Pak hade, enligt kommissionens bedömning, missbrukat sin dominerande ställning genom en rad olika metoder som syftade till att sätta konkurrensen ur spel och/eller att dra största möjliga fördel av den uppnådda ställningen till nackdel för användarna av Tetra Paks produkter. Överträdelserna hade huvudsakligen bestått i att tillämpa en marknadsföringsteknik som lett till en avskärmning av de nationella marknaderna inom EU samt att använda diskriminerande prissättning. Tetra Pak påtvingade därutöver sina kunder ett flertal klausuler vars huvudsakliga syfte var att otillbörligen knyta dessa kunder till Tetra Pak. De ifrågasatta avtalen var olika standardavtal för försäljning och uthyrning av maskiner samt leverans av förpackningsmaterial mellan Tetra Pak och dess kunder i de olika medlemsstaterna i gemenskapen. Tetra Pak hade i dessa avtal infört bl a klausuler som innebar skyldighet för uthyraren eller köparen att använda enbart Tetra Paks förpackningsmaterial på de köpta eller hyrda maskinerna. I avtalen ålades dessutom uthyrarna eller köparna att anskaffa förpackningsmaterial uteslutande från Tetra Pak eller från en av Tetra Pak utsedd leverantör.

Kommissionen hade i artikel 3 i beslutet anmodat Tetra Pak att upphöra med de konstaterande överträdelserna. Tetra Pak skulle i synnerhet ändra eller i tillämpliga fall upphäva de klausuler i avtalen som ansågs vara konkurrensbegränsande. Kommissionen angav emellertid inte vilka klausuler som lämpade sig för upphävning respektive ändring, utan valde att låta Tetra Pak bestämma detta. Tetra Pak gavs dock inte helt fria händer att uppfylla denna ändringsförpliktelse, utan ålades att översända de nya avtalen till kommissionen för granskning.

Fallet erbjuder även exempel på ett speciellt slags informationsskyldighet, nämligen skyldighet för företag att delge sin avtalspart uppgifter som företaget oberättigat och på ett diskriminerande sätt vägrat lämna ut. Tetra Pak förpliktades att meddela sina kunder - köpare eller hyrestagare av en maskin - de specifikationer som emballeringskartongen skulle uppfylla för att kunna användas på Tetra Paks maskiner. Ett sådant åläggande var nödvändigt för att uppnå syftet med förbudet mot kopplingsförbehållen, nämligen att erbjuda Tetra Paks kunder möjlighet att använda annat förpackningsmaterial än det som tillhandahölls av Tetra Pak.

Tills sist ålades Tetra Pak, i artikel 4 i beslutet, att under en femårsperiod en gång om året lämna en anpassningsrapport till kommissionen. Syftet med rapporteringsskyldigheten uppgavs vara att bereda kommissionen möjlighet att övervaka Tetra Paks agerande. Avsikten var närmare bestämt att kontrollera om företaget vidtog de åtgärder som det beordrades att vidta i beslutet, samt om dessa åtgärder hade gett till resultat att överträdelserna upphörde.

En sista möjlighet att åstadkomma ändring i ett avtal eller förfarande med konkurrensbegränsande syfte eller effekt är att låta parterna själva komma överens om nya, icke-konkurrensbegränsande villkor. Ett dylikt åläggande blir aktuellt i fall där företag slutit avtal med kunder med utgångspunkt i premisser som stadgats i ett konkurrensbegränsande huvudavtal. Dessa kundavtal kunde antas bära spår av huvudavtalets konkurrensbegränsande effekt. Ett åläggande med sådant innehåll meddelades i fallet Astra.⁴⁶

I beslutet var det fråga om ett joint venture som bildades av två konkurrerande företag i satellit-TV branschen. Företaget BT var den enda TV- operatören i Storbritannien som hade licens att tillhandahålla TV-sändare s k upplänk service.⁴⁷ För att kunna sända via satellit var TV-sändare tvungna att teckna ett upplänk- avtal med en licenserad operatör. För sändning via satellit var det dessutom nödvändigt att av satellitägare hyra en transponder på en satellit.⁴⁸ SES, det luxemburgska företaget, var licenserad upplänk-operatör och dessutom ägare till Astra I satelliten. För de 16 transpondrar som fanns på denna satellit ville SES hitta användare. I och med att satellit-TV-marknaden präglades av en dominans av engelskspråkiga kanaler, antog SES att merparten av TV-sändare som skulle hyra transpondrar på Astra I fanns i Storbritannien. Under sådana förhållanden bildade SES, tillsammans med den brittiska operatören, BT, samriskföretaget BT Astra SA. SES skulle till detta företag hyra ut sina transpondrar på Astra I. Samriskföretaget skulle i sin tur syssla med att genom förmedling av en licenserad brittisk upplänk- operatör vidareuthyra dessa transpondrar till TV- sändare i form av en paketservice som även innefattade upplänken. I avtalet föreskrevs inte uttryckligen att den enda licenserade operatören som TV-sändare skulle ta i anspråk för detta ändamål var BT. Avtalet innehöll dock flera klausuler som gav till följd att BT blev kundernas enda alternativ. När företagen ansökte om individuellt undantag för sitt samarbete, förklarade kommissionen i ett meddelande om anmärkningar att avtalen hade konkurrensbegränsande effekt på den europeiska upplänk- marknaden och att den innehöll otillåtna kopplingsförbehåll. BT och SES informerade kommissionen snart därefter att de avbröt sitt joint venture- samarbete. De avtal som BT slöt med TV-sändare under tiden som joint venture- samarbetet pågick skulle dock, enligt företagets ändringsförslag, fortsätta att gälla. Enligt förslaget skulle dock uthyrningen av transpondrar ske direkt från SES till BT och därefter vidare till TV-sändare i stället för att gå via samriskföretaget.

Kommissionen godtog företagets ändringsförslag, men valde att meddela ett fastställelsebeslut i ärendet och där klargöra kraven som företagen skulle efterkomma för att kunna fortsätta att tillämpa avtalen. I punkt 33 i beslutsövervägandena förklarade kommissionen att de avtal som BT slöt med kunder under samarbetsavtalet kunde antas låta detta avtalets konkurrensbegränsande effekter bestå. TV-sändare som ville sända via

---

⁴⁶ Kommissionens beslut 93/50, Astra, EGT L 20, 1993, s 23.

⁴⁷ Upplänken är förbindelseelementet mellan den jordbaserade TV-stationen och satelliten.

⁴⁸ Transpondern är den delen av satelliten som tar emot, förstärker och förmedlar TV-signaler till mottagaren på jorden. Det finns ett tiotal transpondrar på en satellit.

Astra I satelliten kunde nämligen inte sluta separata avtal för å ena sidan upplänk- service och å andra sidan uthyrning av transponder. Dessutom var villkoren i dessa avtal fastställda i det sakläge som gällde vid samriskföretagets förhandenvaro, det vill säga under snedvridna konkurrensförhållanden. Dessa avtal föll enligt kommissionens bedömning visserligen inte under förbudet i artikel 81 (1), men det faktum att avtalen eventuellt låtit huvudavtalets konkurrensbegränsande effekter bestå gjorde att kundavtalen inte heller kunde tillåtas löpa utan någon som helst anpassning till de nya, konkurrensenliga förhållandena. Kommissionen ansåg att det var lämpligt att beordra företagen att eliminera avtalens bestående konkurrensbegränsande effekter, och ålade för den skull företagen att erbjuda kunderna möjlighet att omförhandla sina avtal eller, alternativt, att ge kunderna rätt att häva sina avtal med BT.⁴⁹

3.3.3 Prisläggande

Ålägganden som angår företags prissättning kan vara mer eller mindre preciserade i sin utformning. Ett prisläggande kan t ex innehålla konkreta prisangivelser eller mindre preciserade anvisningar rörande företags prissättningspolicy.

Beträffande kommissionens rätt att fastställa konkreta priser är rättsläget något oklart. I fall där det konkurrensbegränsande förfarandet konstitueras av diskriminerande prissättning eller under- respektive överprissättning uppkommer frågan om kommissionen har befogenhet att ålägga företag att inte överskrida eller underskrida visst pris. Något klagande praxis från EG-domstolen finns inte.⁵⁰

I samband med United Brands fallet⁵¹ hade vissa uttalanden gjorts från både kommissions- och domstolshåll, som gav en antydning om hur de olika instanserna såg på förefintligheten av en sådan befogenhet. Målet handlade om företaget UBC:s prissättningsmetoder. UBC tillämpade olika priser för produkter levererade på samma plats beroende på i vilket land respektive kund hade för avsikt att återförsälja produkterna. Företagets priser var dessutom för höga i förhållande till det ekonomiska värde som produkterna representerade. Kommissionen fann att prisskillnaderna utgjorde förbjuden diskriminering. Även tillämpningen av de oskäligt höga priserna ansågs strida mot konkurrensreglerna. Under punkt C i beslutsövervägandena resonerade kommissionen kring möjligheterna som stod den till buds för att få slut på en överträdelse som utgjorts av prisdiskriminering eller oskäliga priser. Kommissionen uttalade därvid att UBC borde åläggas att eliminera prisskillnaderna och att upphöra med att tillämpa oskäligt höga priser. När det gällde metoden som företaget skulle använda sig av för få till stånd ett läge där överträdelse inte längre förekom framförde kommissionen följande:

---

⁴⁹ Artikel 3 i beslutet.

⁵⁰ Se Bellamy & Child (2001), s 927.

⁵¹ Mål 27/76, United Brands Co m fl mot kommissionen, REG 1978, s 207.

”(...) the responsibility for fixing prices and the choice of the method involved rests exclusively with the undertaking concerned. The Commission has a duty to take action under Article 86 of the EEC Treaty in cases where an undertaking in a dominant position imposes unfair prices, but it is no part of its duty to take over such undertaking's responsibilities in the matter of fixing the prices of its products. (...) UBC accordingly remains free to charge its prices, in accordance with its costs, as long as such prices are not unfair.”

Fallet gick vidare till EG-domstolen. Kommissionens befogenhet att fastställa priser utgjorde ingen rättsfråga i målet, men nämndes i förbigående av Generaladvokaten i förslaget till avgörande.⁵² Generaladvokaten uttalade, med utgångspunkt i *Commercial Solvents*, följande:

”The Commission is (...) fully entitled in the case of an infringement coming under Article 86 to require an undertaking by means of a decision to abide by a specific price bracket or, if you prefer it, to act as a prices Commissioner.”

Bellamy och Child hävdar att osäkerheten beträffande denna fråga härrör från enorma praktiska svårigheter som kommissionen möter när den har att fastställa ett konkret pris.⁵³ Författarna menar att kommissionen inte har de rätta förutsättningarna för att kunna bedöma storleken på företagets kostnader. Det finns enligt författarna dessutom en risk att kommissionen, genom att ange ett konkret pris, låser fast priserna på en nivå som är över den gräns som hade gällt under naturliga marknadsförhållanden. Om det av kommissionen fastställda priset var lägre än marknadspriset, skulle detta försvåra för nya marknadsaktörer att etablera sig på marknaden.

I motsats till vad som är fallet beträffande konkreta prisangivelser, finns det en väletablerad praxis gällande kommissionens befogenhet att ålägga företag att se till att alla skillnader mellan de priser som företaget tillämpar på sina produkter i de olika medlemsstaterna är enbart baserade på objektiva hänsynstaganden.⁵⁴ I det ovan, under avsnitt 3.3.2 redovisade *Tetra Pak* fallet, konstaterade kommissionen bl a att företagets prissättning var diskriminerade. *Tetra Pak* ålades i detta avseende att säkerställa att skillnader mellan de priser som företaget tillämpade på sina produkter i de olika medlemsstaterna var ett resultat av enbart de särskilda marknadsvillkoren. Företaget förpliktades vidare att avstå från att bevilja sina kunder rabatter eller fördelaktigare betalningsvillkor som inte motiverades av en objektiv motprestation.⁵⁵ Kommissionens beslut överklagades i denna del till FIR. *Tetra Pak* hävdade därvidlag att förbudet uteslöt möjligheten för företaget att svara med priskonkurrens när en konkurrent tar initiativ till prissänkningar. FIR godkände åläggandet med motiveringen att artikel 3 (3) inte innehöll något krav på att företaget skulle fastställa konkreta rabattsatser utan begränsade sig till att föreskriva att

---

⁵² Opinion of Mr. Advocate General Mayras delivered on 8.11.1977, EGT 1978, s 312.

⁵³ Bellamy & Child (2001), s 927.

⁵⁴ Bellamy & Child (2001), s 927.

⁵⁵ Artiklarna 3 (2) och 3 (3) i beslutet.

storleken på rabatterna skulle vara objektivt berättigad. Av denna motivering kan utläsas ett bestyrkande av kommissionens befogenhet att meddela ålägganden som stadgar plikt för företagen att fastställa sina priser på icke-diskriminerande grunder.

3.3.4 Åläggande att företa vissa lagstridigt underlåtna verksamheter eller prestationer

En grundprincip i marknadsekonomi är friheten att välja vem man vill sluta avtal med eller sälja till. Detta innebär att man i normalfallet inte kan kräva leveranser från ett visst företag om detta av någon orsak inte vill sälja.⁵⁶ Inte minst på den gemensamma marknaden torde den allmänna utgångspunkten vara att företag har rätt att fritt välja de företag eller personer som det vill göra affärer med. Vägran att ingå avtal med en ny kund (leveransvägran) och avstängning av en etablerad kund (leveransavstängning) kan dock, under vissa omständigheter, falla under Romfördragets båda förbud. Ett förbjudet diskriminerande samarbete mellan företag, i den mening som avses i artikel 81 (1), punkt d, kan vara vid handen, när två eller flera säljare avtalar om att inte leverera till ett visst utomstående företag.⁵⁷ Ett dominerande företags vägran att fortsätta leverera till etablerade kunder och även vägran att uppta en ny kund kan utgöra otillåtet missbruk av den dominerande ställningen.⁵⁸ Kommissionens befogenheter att ålägga företag att vidta åtgärder eller att tillhandahålla tjänster som företaget rättstridigt vägrat är olika beroende på vilket av de två förbuden som företaget överträtt.

I målet Commercial Solvents⁵⁹ var det fråga om den amerikanska tillverkaren av råvaror till läkemedel, Commercial Solvents Corporation. Företaget var den enda leverantören i världen av ett kemiskt preparat, aminobutanol, som behövs för framställning av ethambutol, en viktig läkemedelsråvara. Commercial Solvents europeiska dotterbolag, Instituto Chemoterapico, hade under flera år levererat aminobutanol till den italienska läkemedelstillverkaren, Zoja. När Instituto sedermera självt började tillverka läkemedel beslutade bolaget i samråd med sitt moderföretag Commercial Solvents, att upphöra med att leverera aminobutanol till Zoja. Zoja väckte klagomål hos kommissionen och begärt att denna skulle förbjuda förfarandet som enligt Zoja utgjorde ett missbruk av företagets dominerande ställning. I sitt beslut konstaterade kommissionen att upphörandet av leveranserna till företaget Zoja utgjorde en överträdelse av artikel 82 från bolagen Commercial Solvents och Institutos sida. Kommissionen ålade bolagen att till Zoja inom 30 dagar från beslutet leverera ett visst parti aminobutanol samt att inom två månader

---

⁵⁶ Westin (1998), s 92.

⁵⁷ Carlsson m fl (1993) s 93.

⁵⁸ Carlsson m fl (1993) s 197 f.

⁵⁹ Mål 6 och 7/73, Instituto Chemoterapico Italiano och Commercial Solvents mot Kommissionen, REG 1974, s 223.

framlägga förslag för kommissionen för godkännande om ytterligare leveranser till Zoja.

Commercial Solvents och Instituto överklagade kommissionens beslut till EG-domstolen och hävdade att artikel 3 i förordning 17/62 inte gav kommissionen befogenhet att förordna om vissa bestämda leveranser. EG-domstolen förklarade inledningsvis att artikel 3 i förordning 17/62 skulle tillämpas med beaktande av den konstaterade överträdelsen. Kommissionen fick enligt domstolens mening meddela ålägganden om att vidta åtgärder eller att tillhandahålla tjänster som rättstridigt vägrats. Enligt domstolens bedömning fick därför kommissionen, efter att ha konstaterat en försäljningsvägran som var oförenlig med artikel 82, utfärda föreläggande om dels leverans av vissa kvantiteter råvaror för att täcka den konstaterade leveransvägran, dels framläggande av förslag i syfte att förebygga en upprepning av det klandrade uppträdandet.⁶⁰

I doktrinen har det hävdats att domstolen godtog leveransåläggandet i Commercial Solvents av den orsaken att köparen var helt beroende av leveranserna för att klara sin verksamhet.⁶¹ Commercial Solvents upphörde med sina leveranser i syfte att slå ut konkurrensen på den marknad som företaget avsåg att etablera sig på. Eftersom varan inte gick att köpa från annat håll än just detta företag, var åläggandet att fortsätta att leverera till Zoja det enda möjliga sättet att få slut på överträdelsen.

Även fallet Magill⁶² handlade om ett företags vägran att tillhandahålla sina konkurrenter vissa nyttigheter. Företaget Magill avsåg att ge ut en TV-tidning som innehöll samtliga TV-kanalers program under hela veckan. På Irland fanns det på den tiden ingen sådan programtidning, utan i stället gav varje TV-bolag ut sin egen programtidning, specifik för just det bolaget. RTE och ITP, två irländska TV-bolag som hade egna programtidningar, vägrade att till Magill upplåta upphovsrättslicens på sina programtablåer. Magill väckte ett klagomål hos kommissionen och begärde att kommissionen skulle fastställa att RTE och ITP missbrukade sin dominerande ställning genom att vägra licens för publicering av sina respektive veckovisa programförteckningar. Genom beslut fastställde kommissionen att företagets nämnda förfarande utgjorde missbruk av dominerande ställning. Kommissionen förpliktade bolagen att upphöra med överträdelsen, i synnerhet genom att på beställning förse utomstående med sina uppgifter över sändningarna under en hel vecka samt genom att göra det möjligt för licenstagarna att återge dessa uppgifter.

Både RTE och ITP överklagade kommissionens beslut till FIR. Efter att FIR fastställde kommissionens beslut förde bolagen vidare sin talan till EG-domstolen och gjorde gällande att artikel 3 i förordning 17/62 inte gav kommissionen befogenhet att ålägga företag att bevilja licenser.

---

⁶⁰ Punkt 45-46 i domen.

⁶¹ Subiotto (1992) s 235.

⁶² Förenade målen C-241/91 P och C-242/91 P, Radio Telefis Eireann (RTE) och Independent Television Publications Ltd (ITP) mot Kommissionen, REG 1995, s 743.

Domstolen förklarade till en början, genom en hänvisning till Commercial Solvents domen, att tillämpningen av artikel 3 i förordning 17/62 kan omfatta förordnande att företa vissa lagstridigt underlåtna verksamheter eller prestationer. Domstolen ansåg att kommissionen kunde, efter att ha fastställt att vägran att förse företag som Magill med uppgifter som ingår i de veckovisa programförteckningarna utgjort missbruk av dominerande ställning, förplikta klagandena att leverera nämnda uppgifter. Åläggandet av denna förpliktelse var enligt domstolens mening den enda möjligheten att få ett slut på överträdelsen.⁶³

Av fallen Commercial Solvents och Magill framgår det att kommissionens befogenhet att ålägga företag leveransskyldighet sedan missbruk av dominerande ställning påvisats, omfattar såväl fall av leveransvägran som fall av leveransavstängning.

Fallen belyser vidare att artikel 3 i förordning 17/62 i fall där en sälj- eller licensvägran av dominerande företag är förhanden, även tillåter ett begränsat avsteg från principen om avtalsfrihet. Ett åläggande att ingå ett avtal med en ny kund eller att fortsätta leverera till en etablerad kund utfärdas i sådana missbruksfall i syfte att få slut på en överträdelse och på så sätt tillgodose konkurrensintresset. En väsentlig gemensam nämnare avseende dessa missbruksfall var att åläggandet av en leveransförpliktelse var den enda möjligheten att få slut på den konstaterade överträdelsen.

Frågan om hur långt kommissionens befogenhet att med stöd av artikel 3 (1) i förordning 17/62 inskränka företags avtalsfrihet sträcker sig ställdes på i sin spets i fallet Automec II.⁶⁴ Företaget Automec var ett italienskt aktiebolag som slöt ett ensamåterförsäljaravtal med leverantören BMW Italia för distribution av BMW-bilar i provinsen Treviso. I samband med att återförsäljaravtalet löpte ut, meddelade BMW Italia sin avsikt att inte förnya avtalet med Automec. Skälet härtill var att BMW införde ett nytt distributionssystem med kriterier som Automec inte uppfyllde. Automec ingav en ansökan till kommissionen och gjorde gällande att BMW Italias och dess tyska moderbolag BMW AG: s uppträdande utgjorde en överträdelse av artikel 81 i Romfördraget. Automec ansåg att BMW inte hade rätt att vägra att leverera till Automec eftersom företaget uppfyllde de erforderliga kriterierna. Automec begärde att kommissionen skulle ålägga BMW att sluta nytt återförsäljaravtal med Automec och att leverera de beställningar som Automec hade lämnat. Kommissionen hade i ett brev till sökanden förklarat att den saknade enligt artikel 81 (1) befogenhet att meddela förelägganden som ålägger en producent att leverera sina produkter till en återförsäljare. Detsamma gällde även om kommissionen skulle ha konstaterat att producentens distributionssystem var oförenligt med nämnda artikel. Automec hade inte heller lämnat någon upplysning som tydde på att BMW innehade en dominerande ställning i den mening som avses i artikel 82 som BMW missbrukade. Enligt kommissionen var det endast under

⁶³ Punkt 94-97 i domen.

⁶⁴ Mål T-24/90, Automec Srl mot kommissionen, REG 1992, s II-61.

artikel 82 i Romfördraget som hade kunnat ge kommissionen möjlighet att ålägga BMW att sluta avtal med Automec. Under dessa omständigheter beslutade kommissionen att inte ta upp ärendet till prövning.

Automec väckte talan hos FIR och yrkade att FIR skulle ogiltigförklara kommissionens beslut. Automec opponerade sig mot den skillnad som kommissionen gjorde mellan de befogenheter den har enligt artikel 3 i förordning 17/62 vid överträdelse av å ena sidan Romfördragets artikel 81 (1) och å andra sidan artikel 82. FIR hade att undersöka om artikel 3 (1) i förordning 17/62, tillsammans med artikel 81 (1) i Romfördraget hade kunnat utgöra rättslig grund för att förplikta ett företag att ingå avtal med ett annat.

FIR framhöll inledningsvis att den enda civilrättsliga följderna av en överträdelse av förbudet i artikel 81 (1) som uttryckligen föreskrevs i artikeln var avtalets ogiltighet. Enligt rättens mening ankom det på den nationella domstolen att fastställa de övriga följderna av en överträdelse av artikel 81 i Romfördraget, såsom skadeståndsskyldighet eller skyldighet att sluta avtal. Det var således enligt FIR: s bedömning den nationella domstolen som i förekommande fall, och enligt reglerna i den nationella rätten, kunde ålägga en ekonomisk aktör att sluta avtal med en annan. FIR förklarade vidare, att det, med hänsyn till principen om avtalsfrihet, var angeläget att inte tillerkänna kommissionen befogenhet att inom ramen för dess rätt att utfärda förelägganden för att få slut på överträdelser av artikel 81, ålägga part att ingå avtalsförhållanden. En sådan begränsning av avtalsfriheten kunde enligt rättens mening inte godkännas, i synnerhet som det fanns flera sätt att få en överträdelse att upphöra. Överträdelser av artikel 81 (1) som berodde på tillämpningen av ett distributionssystem kunde enligt FIR även elimineras genom att förplikta parterna att avstå från distributionssystemet eller att ändra detsamma. Kommissionen hade enligt FIR: s bedömning befogenhet att beordra parterna att upphöra med överträdelsen men det ankom inte på kommissionen att påtvinga parterna sitt val bland alla de olika handlingsmöjligheter som var förenliga med fördraget. FIR uttalade avslutningsvis att sådana beslut som kommissionen hade behörighet att fatta i fråga om överträdelser av artikel 81 kunde i praktiken ha samma verkan som de begärda föreläggandena (punkt 54). Detta faktum uteslöt dock enligt FIR inte den bedömning som rätten gjorde i fråga om kommissionens avskurna möjligheter att utfärda leveransålägganden i liknande fall.

I den juridiska doktrinen har avgörandet Automec II kritiserats för att vara otydligt och av oklart räckvidd. Enligt Cummings⁶⁵ tolkning av fallet hade sökandens begäran avslagits med hänvisning till såväl nationella domstolars behörighet att föreskriva civilrättsliga påföljder vid överträdelser av EG:s konkurrensregler som principen om avtalsfrihet. Enligt Cumming var det obefogat av FIR att hämta principen om avtalsfrihet från nationella rättsordningar och, utan att ens definiera den, bruka principen för att

---

⁶⁵ Cumming (1994), s 38.

rättfärdiga en restriktiv tolkning av kommissionens befogenheter under artikel 81. Införandet av principen om avtalsfrihet ger enligt författaren upphov till särskilda problem. För det första anser Cumming att FIR hamnade i en paradox när den slog fast att kommissionen inte hade befogenhet att meddela leveransåläggande när överträdelse av artikel 81 var vid handen men samtidigt medgav att kommissionen kunde meddela ålägganden som hade precis samma effekt som ett leveransåläggande. Av punkt 54 i domen framgår att FIR var medveten av denna paradox, men valde att bortse från dess logiska följd som gör det ohållbart att fördöma direkta leveransålägganden med hänvisning till avtalsfriheten och samtidigt godkänna indirekta ingripanden som också leder till att avtalsfriheten begränsas. Det hade enligt Cummings bedömning hade det varit lämpligast att i detta avseende enbart hänvisa till nationella domstolars behörighet att ålägga företag civilrättsliga förpliktelser.

För det andra anser Cumming att FIR, genom att hänvisa till principen om avtalsfrihet, gjorde en ogrundad distinktion mellan åtgärder som är tillgängliga vid överträdelser av artikel 81 respektive 82. Rätten slog fast att avtalsfriheten ägde företräde framför kommissionens möjligheter att meddela leveransålägganden vid överträdelser av artikel 81. FIR valde dock att blunda för det faktum att åläggandet av leveransförpliktelser vid överträdelser av artikel 82, enligt gällande domstolspraxis, varit fullt tillåtna. Cumming anser att FIR, när den hänvisade till principen om avtalsfrihet för att avstyrka leveransålägganden i fråga om överträdelser av artikel 81 borde ha efterkommit kravet på följdriktighet. Följdriktigheten hade fordrat att FIR, i strid med EG-domstolens praxis, vidmakthöll att principen ägde företräde även i fråga om överträdelser av artikel 82. FIR förklarade dock inte varför den ansåg att avtalsfriheten satte stopp för leveransålägganden i fråga om överträdelser av artikel 81 men inte hindrade utfärdandet av sådana ålägganden när artikel 82 överträts. Artikel 82 nämndes överhuvudtaget inte i domen. Cumming synes mena att rätten borde ha förklarat skillnaderna mellan ålägganden enligt de två olika bestämmelserna i Romfördraget med utgångspunkt i syftet med respektive artikel i stället för att hänvisa till avtalsfriheten.

Jag anser, i likhet med Cumming, att en hänvisning till avtalsfriheten inte räcker för att motivera åtskillnaden mellan åtgärder som är tillåtliga i händelse av överträdelser av artikel 81 respektive 82. Företags rätt att fritt välja sin avtalspart som kommissionen inskränker när den ålägger dominerande företag en leveransförpliktelse, är endast en av avtalsfrihetens beståndsdelar. Enligt den vedertagna definitionen av avtalsfrihet, såsom den kommer till uttryck i bl a artikel 1.1 i UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, innefattar grundsatsen, utöver möjligheten att ingå respektive avstå från att ingå avtal, även rätten att fritt överenskomma om avtalets innehåll och verkningar. Mot denna bakgrund blir det evident att kartellförbudet i artikel 81 i Romfördraget också innebär en begränsning av företags avtalsfrihet, nämligen dess rätt att sluta avtal med valfritt innehåll. Under sådana förutsättningar framträder konkurrensbegränsningsrätten i sin helhet som ett regelverk vars syfte är att sätta gränser för näringsidkarnas

avtalsfrihet. En åtskillnad mellan artikel 81 och 82 med hänvisning till blott avtalsfriheten blir av den anledningen meningslös.

FIR hänvisar dock i sin motivering inte enbart till denna princip. I domskälen låter FIR förstå att anledningen till varför utfärdandet av ett leveransåläggande är möjligt i fråga om överträdelser av artikel 82 men inte i fråga om förbjudna avtal enligt artikel 81 skall även sökas i logiken bakom dessa två olika artiklar. Författare som Bellamy, Child⁶⁶ och även Kerse⁶⁷ fäster störst avseende vid denna aspekt när de tolkar avgörandet. I domskälen kommer rätten in på de alternativa möjligheter som står kommissionen till buds när den meddelar ålägganden i fråga om överträdelser av artikel 81. Artikel 81 förbjuder avtal mellan företag som har konkurrensbegränsande syfte eller effekt. Det beslut som kommissionen kan fatta med stöd av artikel 3 i förordning 17/62 i händelse av en överträdelse av artikel 81 är att fastslå att avtalet är oförenligt med artikel 81 och ålägga avtalsparterna antingen att upphöra med avtalet helt och hållet eller att ändra på villkoren i avtalet. Det är således tydlig fråga om en sorts proportionalitetsprincip: så länge alternativa metoder som tjänar till att tillgodose konkurrensintresset kan användas, skall ingrepp i avtalsfriheten inte ske.

När det gäller överträdelser av artikel 82 är dock situationen något annorlunda. Valet är mellan ett förbud mot att på ett diskriminerande sätt avstå från avtalsförhållande och en förpliktelse att leverera. Ett generellt förbud mot att inte leverera skulle inte uppfylla syftet att få leveransvägran att upphöra. Det blir i stället nödvändigt att ålägga det dominerande företaget att (åter) börja leverera. Åläggandet av en leveransförpliktelse är i sådana fall det enda sättet att få slut på en förbjuden leveransvägran.

Det sagda hindrar dock inte att nationella organ utfärdar och tillämpar internrättsliga bestämmelser som föreskriver civilrättsliga påföljder vid överträdelser av EG:s konkurrensregler. Skadestånd på grund av överträdelser av artiklarna 81 och 82 har sedan länge kunnat utdömas enligt nationell rätt.⁶⁸ Ett leveransåläggande i fråga om överträdelser av artikel 81 torde på samma sätt lämpligen kunna föreskrivas i nationella rättsordningar.

För min del anser jag att leveransålägganden i händelse av överträdelser av artikel 82 har en mera utpräglat offentligrättslig karaktär än leveransålägganden i fråga om förbjudna samarbeten enligt artikel 81. Leveransålägganden i fråga om artikel 82 syftar i första hand till att tillrättalägga snedvridna konkurrensförhållanden. En förpliktelse att leverera i fall där konkurrensbegränsningen i stället utgörs av ett förbjudet samarbete mellan företag i syfte att stoppa ett annat företag att etablera sig eller vara kvar på marknaden liknar en civilrättslig sanktion i den bemärkelsen att den har viss reparationsfunktion, d v s erbjuder upprättelse för en kränkning. Den typiska offentligrättsliga påföljden för en överträdelse genom avtal är

---

⁶⁶ Bellamy & Child (2001) s 925.

⁶⁷ Kerse (1998) s 242.

⁶⁸ Carlsson m fl (1993) s 230.

ett förbud mot att fortsätta tillämpa avtalet. Ogiltighet, skadeståndsansvar och leveransåläggande hör i stället till den grupp av påföljder som i amerikansk antitrusträtt brukar benämnas "private enforcement", d v s konkurrensrättsliga regler som är till för att skipa rätt i fråga om företags inbördes affärstvister. Automec II kan mot denna bakgrund ses som ett fall där kommissionen har förtydligat att den inte besitter sedvanliga domstolsbefogenheter, utan är snarare begränsad till att övervaka att företag som agerar på den gemensamma marknaden efterkommer konkurrensreglerna.

4 Strukturella åtgärder

4.1 Allmänt om strukturella åtgärder

Förordning 17/62 innehöll ingen bestämmelse om befogenhet för kommissionen att ålägga företag att vidta åtgärder av strukturell natur. Det är således fråga om ett instrument som stadfästas för första gången i tillämpningsförordning 1/2003.

I artikel 7 (1) andra meningen i förordning 1/2003 ges kommissionen befogenhet att ålägga de berörda företagen att vidta strukturella åtgärder som är proportionerliga mot överträdelsen samt nödvändiga för att effektivt bringa överträdelsen att upphöra. Strukturella åtgärder får, enligt lydelsen i artikeln, endast åläggas om det antingen inte finns någon lika effektiv beteendemässig åtgärd eller om en lika effektiv beteendemässig åtgärd skulle vara mer betungande för det berörda företaget än den strukturella åtgärden.

Den relevanta ingresspunkten, punkt 12 lyder enligt följande:

”I denna förordning bör det uttryckligen föreskrivas att kommissionen ges behörighet att ålägga alla åtgärder, såväl sådana som hänför sig till ett företags agerande (beteendemässiga åtgärder) som strukturella, som är nödvändiga för att få överträdelserna att upphöra, under iakttagande av proportionalitetsprincipen. Strukturella åtgärder bör endast åläggas antingen om det inte finns någon lika effektiv beteendemässig åtgärd, eller om en lika effektiv beteendemässig åtgärd skulle bli mer betungande för det berörda företaget än en strukturell åtgärd. Förändringar i ett företags struktur sådan den var innan överträdelsen ägde rum skulle bli proportionerliga endast om det finns betydande risk för fortsatta eller upprepade överträdelser som härrör från själva strukturen i företaget.”

I förordningen definieras således strukturella åtgärder negativt: åtgärder som inte är hänförliga till ett företags agerande är att betrakta som strukturella åtgärder. En närmare definition av vad som kan anses vara strukturella åtgärder ges inte. Det ges inte heller något exempel på sådana åtgärder. Det förblir vidare oklart om det är fråga om en kodifiering av kommissionens tidigare praxis enligt förordning 17/62, som det var fallet rörande fastställelsebesluten, eller om man i stället avser att åstadkomma en utvidgning av kommissionens befogenhet jämfört med vad som gällde enligt den gamla förordningen.

I det följande görs ett försök att med utgångspunkt i förordningens förberedande rättsakter och i den juridiska litteraturen definiera begreppet strukturella åtgärder och undersöka de fall i vilka sådana åtgärder kan komma till användning. Avsikten är vidare att försöka besvara frågan om huruvida åläggandet av strukturella åtgärder är ett nytt eller ett gammalt instrument i kommissionens arsenal.

4.2 Strukturella åtgärder enligt förordningens förberedande rättsakter

Vitboken⁶⁹ innehöll inget förslag om att i den nya förordningen införa en bestämmelse om befogenhet för kommissionen att meddela ålägganden som avser strukturella åtgärder.

Det var först i förslaget till förordning 1/2003⁷⁰ som införandet av en regel om kommissionens rätt att ålägga företag att vidta ”korrigerande åtgärder av strukturell natur” börjat diskuteras. Förslaget till lagtext i artikel 7 (1) innehöll på detta stadium inte någon proportionalitetsprincip, utan angav endast att kommissionen fick ålägga företag alla nödvändiga skyldigheter, inbegripet strukturella åtgärder. Det för artikel 7 (1) relevanta stycket i den allmänna motiveringen löd:

”Kommissionen har befogenhet att ålägga alla korrigerande åtgärder som är nödvändiga för att få överträdelsen att upphöra, även strukturella åtgärder. Strukturella åtgärder kan vara nödvändiga för att effektivt bringa en överträdelse att upphöra. Detta kan särskilt vara fallet när det är fråga om vissa samarbetsavtal och missbruk av dominerande ställning, där det kan bli nödvändigt att avyttra vissa tillgångar.”

I sitt förslag gav kommissionen således exempel på situationer där strukturella åtgärder kunde komma i fråga, och klargjorde att begreppet strukturella åtgärder betecknar förpliktelser för företag att avyttra vissa tillgångar. Kommissionen sägs dessutom *ha* befogenhet att ålägga strukturella åtgärder, vilket uttryckssätt tyder på att det inte är fråga om ett anvisande av nya befogenheter utan snarare om en kodifiering.

Ekonomiska och sociala kommittén (ESK) lät i sitt yttrande om förslaget⁷¹ förstå att den befogenhet varom stadgas i förslagets artikel 7 (1) var ny i förhållande till vad som gällde enligt förordning 17/62. ESK talade nämligen om den ”befogenhet som kommissionen tilldelas” och förklarade dessutom att kommissionen, om dess förslag antogs, skulle skapa ett nytt konkurrenspolitiskt instrument utan tillräcklig föregående debatt och utan att kommissionen hade gett de förklaringar som behövs. Kommittén förklarade vidare att såvida avsikten med att tilldela kommissionen befogenhet att besluta om strukturella ingrepp varit att åtgärda redan befintliga situationer, verkade förslagets lösning ”helt oförenlig med mekanismerna bakom och syftet med både gemenskapens befintliga konkurrenslagstiftning och den planerade reformen.” Kommittén betonade

---

⁶⁹ Vitbok om modernisering av reglerna om tillämpning av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget, EGT C 132, 12.5.1999, s 1,

⁷⁰ Förslag till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 82 och 82 och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87, EGT C 365 E, 19.12.2000, s 284.

⁷¹ Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 82 och 82 och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87, EGT C 155, 29.5.2001, s 73.

vidare att strukturella åtgärder var, till sin natur, extremt kostsamma både ekonomiskt och socialt. Sådana åtgärder var enligt kommitténs bedömning svåra att genomföra och hade dessutom ofta oviss och begränsad framgång med att öka konkurrenskraften och den övergripande ekonomiska effektiviteten. Enligt ESK var det i stället lämpliga förebyggande åtgärder det bästa sättet att lösa strukturella konkurrensproblem. Kommittén föreslog i samband med detta att systemet med förhandsgodkännande som infördes genom koncentrationsförordningen skulle i stället utvidgas till att omfatta samtliga förekommande varianter av förändringar i företagsstrukturer.

Rådet höll en riktlinjedebatt på sitt möte den 14 och 15 maj 2001 om förslaget till ny tillämpningsförordning. Av det officiella dokument⁷² som sammanfattar debatten framgår att frågor i anknytning till strukturella ålägganden varit föremål för livliga diskussioner. Ordförandeskapet uppmanade ministrarna att behandla frågor angående den höga prioritet rådet ansåg att förslagen hade, med hänsyn till bland annat de bestämmelser som gav kommissionen uttryckliga befogenheter att införa korrigerande strukturella åtgärder när dessa var nödvändiga för att effektivt få en överträdelse att upphöra. Ordföranden noterade även ”behovet av försiktighet i fråga om korrigerande strukturella åtgärder och behovet av att ta hänsyn till proportionalitetsprincipen om kommissionen beviljades en uttalad rätt att vidta sådana åtgärder i undantagsfall.”

Föredraganden från Utskottet för rättsliga frågor och den inre marknaden förklarade i sitt yttrande⁷³ att det var mycket viktigt att kommissionen alltid hade behörighet enligt artikel 7 (1) att utkräva korrigerande åtgärder av strukturell natur. Detta var enligt föredragandens mening ”ett avgörande instrument i varje konkurrensmyndighets arsenal.”

I ändringsförslag nummer 5 i Europaparlamentets betänkande⁷⁴ föreslogs införandet av en proportionalitetsprincip i texten i artikel 7 (1). I den allmänna motiveringen till detta ändringsförslag utvecklade föredraganden att förslaget inte innehöll några begränsningar för utövandet av kommissionens nya befogenhet att genomdriva korrigerande åtgärder av strukturell natur, samt att förslaget inte gav några detaljerade upplysningar om när och hur den skulle kunna tillämpas. Parlamentet ansåg att det hade varit ”olämpligt och överilrat att ge kommissionen så vittomfattande befogenheter” och föreslog av den anledningen införandet av ett proportionalitetskrav i fördragstexten. Europaparlamentets ändringsförslag antogs av rådet den 16 december 2002.

För att sammanfatta de resonemang som förts under beslutsprocessen kan man konstatera att de olika institutionerna anförde tämligen skilda meningar om existensen av en rätt för kommissionen att ålägga företag strukturella

---

⁷² Rådets 2347:e möte ENERGI OCH INDUSTRI Bryssel den 14/15 maj 2001.

⁷³ Yttrandet återges i Europaparlamentets betänkande, se not 73 nedan.

⁷⁴ Betänkande om förslaget till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 82 och 82 och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87; EGT C 72 E, 21.3.2002, s 305.

åtgärder enligt förordning 17/62. Även ett existensberättigande för en sådan rätt har varit föremål för åtskilliga diskussioner. Den härskande uppfattningen synes dock ha varit att en befogenhet för kommissionen att ålägga strukturella åtgärder var att betrakta som ett nytt instrument. Införandet av ett sådant instrument ansågs dessutom av de flesta institutionerna vara nödvändigt för att kommissionen effektivt skall kunna upprätthålla en fungerande konkurrens på den gemensamma marknaden.

4.3 Begreppsbildningen

Begreppet ”strukturella åtgärder”(eng. ”structural remedies”) har myntats i koncentrationskontrollssammanhang.⁷⁵ Begreppet används för att beteckna vissa sorters åtaganden från företag om att ändra en planerad koncentration.

När en koncentration enligt kommissionens preliminära bedömning kan komma att ge upphov till konkurrensproblem, är det vanligt att parterna gör åtaganden för att få koncentrationen förenlig med den gemensamma marknaden. I ett tillkännagivande fastställde kommissionen de allmänna principer som är tillämpliga på korrigerande åtgärder samt angav de vanligaste typerna av åtaganden som godtogs av kommissionen i ärenden enligt koncentrationsförordningen.⁷⁶ Om en föreslagen koncentration hotar att skapa eller förstärka en dominerande ställning som skulle hindra en effektiv konkurrens är det effektivaste sättet att återställa en effektiv konkurrens, bortsett från att förbjuda koncentrationen, att genom en avyttring av en del av verksamheten (eng. divestiture) skapa förutsättningar för att en ny konkurrenskraftig enhet skall uppstå.

Enligt tillkännagivandet är åtaganden av strukturell natur i regel att föredra med hänsyn till förordningens syfte, eftersom ett sådant åtagande förhindrar skapandet eller stärkandet av en dominerande ställning. De avyttrade verksamheterna måste bestå av en livskraftig verksamhet som, om den sköts av en lämplig köpare, på ett varaktigt sätt effektivt kan konkurrera med den sammanslagna enheten. Detta kan vara verksamhet inom det förvärvande företaget eller inom målföretaget. Normalt är en livskraftig verksamhet en befintlig verksamhet som kan drivas fristående, d v s oberoende av koncentrationsparterna. När det avgörs vilken verksamhet som skall avyttras är det viktigt att överväga om verksamheten har förmåga att verka fristående. I vissa fall kan avyttring av ett befintligt aktieinnehav i ett gemensamt företag vara nödvändigt för att bryta ett strukturellt samband till en stor konkurrent. I andra fall kan en möjlig lösning vara avyttring av minoritetsinnehav av aktier i ett konkurrerande företag.

Även om avyttring av en del av en verksamhet är den korrigerande åtgärd som föredras, är den inte den enda som godtas av kommissionen. Den

---

⁷⁵ Se t ex The Commission notice on merger remedies, tal av Mario Monti, 18.01.2002, jfr även Bellamy & Child (2001), s 447f.

⁷⁶ Tillkännagivande från kommissionen om korrigerande åtgärder som kan godtas enligt rådets förordning (EEG) nr 4064/89 och kommissionens förordning (EG) nr 447/98, EEG C 68, 2001, s 3.

förändring i marknadsstrukturen som följer av en föreslagen koncentration kan leda till svårforcerade hinder för inträde på den relevanta marknaden. Sådana hinder kan uppstå även till följd av kontroll över infrastruktur i vissa nätverk, eller nyckelteknik såsom patent, know-how eller andra immateriella rättigheter. Under sådana omständigheter kan åtagandena syfta till att underlätta marknadsinträde genom att konkurrenterna garanteras tillgång till nödvändig infrastruktur eller nyckelteknik. När konkurrensproblem uppstår på grund av kontroll över viss immateriell rättighet, är en avyttring av sådan rättighet den bästa korrigerande åtgärden eftersom den avlägsnar en varaktig relation mellan den sammanslagna enheten och dess konkurrenter.

I fusionssammanhang används således strukturella åtgärder i förebyggande syfte. Det är fråga om en kontroll ex-ante, d v s innan de befarade konkurrensbegränsande effekterna av en fusion har uppstått. Åtgärderna föreslås och företas av företagen själva, efter kommissionens anvisningar. Fullgörandet av ett strukturellt åtagande är oftast den enda valmöjligheten för företag för att kunna verkställa en planerad företagssammanslagning, eftersom kommissionen i annat fall är hänvisad till att förbjuda genomförandet av sammanslagningen. De strukturella åtgärder som kan komma till användning är av varierande art och omfattning. Det kan röra sig om ett åtagande att avyttra ett dotterbolag, en del av en rörelse, minoritetsaktier i ett konkurrerande företag, eller i ett gemensamt företag eller att licensera ut immateriella rättigheter.⁷⁷ Omfattningen av och innehållet i åtagandena är beroende på arten av det konkurrensproblem som genomförandet av fusionen i dess ursprungliga utformning kan befaras ge upphov till.

Utifrån dessa premisser kan således strukturella åtgärder definieras som åtgärder vilka syftar till att åstadkomma permanenta ändringar i planerade eller befintliga företagsstrukturer. Gemensamt för alla accepterade varianter av strukturella åtgärder är att de medför förändringar i ägarkonstellationen till vissa angivna tillgångar eller verksamheter. Det kan röra sig om en skyldighet att avhända sig vissa immateriella rättigheter eller att sälja ut sitt minoritetsaktieinnehav i ett konkurrerande företag. Även upplösning av ett företag eller ett samriskföretag kan komma i fråga: företag kan förpliktas att avyttra en del av sin rörelse, eller att strukturera om respektive lösa upp ett gemensamt företag i syfte att konkurrera mellan de fristående enheterna i möjligaste mån blir säkerställd.

De möjligheter till strukturella ingripanden som stadgas i artikel 7 (1) i förordning 1/2003 förutsätter, till skillnad från strukturella åtaganden i fusionsfall, att någon av förbudsreglerna i artikel 81 eller 82 i Romfördraget har överträtts. Det är således inte möjligt att med stöd av nämnda bestämmelse ingripa mot företagsstruktur av det skälet att företaget bedöms som alltför dominerande. Här gäller det vidare att ingripa mot negativa verkningar, främst i form av missbruk, av befintliga företagsförtätningar.

---

⁷⁷ Bellamy & Child (2001), s 447.

Det är således fråga om en kontroll ex-post, d v s ingripanden mot konstaterade överträdelser av EG:s konkurrensregler.⁷⁸

4.4 Strukturella åtgärder och artikel 3 (1) i förordning 17/62- en tillbakablick

Kommissionen har i ett begränsat antal fall brukat sin befogenhet enligt artikel 3 (1) i förordning 17/62 för att meddela ålägganden för företag att avhända sig vissa tillgångar.

En förpliktelse att avhända sig ensamrätten till vissa immateriella rättigheter har meddelats i Magill- fallet.⁷⁹ Enligt Kerse illustrerar fallet svårigheten med att skilja den dominerande ställningen från missbruket av en sådan ställning när det gäller ålägganden som avser positiva beteendemässiga åtgärder.⁸⁰ Kommissionen är nämligen förhindrad att med stöd av artikel 82 ingripa mot den dominerande ställningen i sig. Artikeln förbjuder inte att företag intar en dominerande ställning på en marknad utan endast att ett företag missbrukar en sådan ställning. I Magill var det fråga om ett missbruk av dominerande ställning som konstituerades av att företagen vägrade sina konkurrenter tillgång till viss immateriell rättighet. Den dominerande ställningen skapades emellertid just genom tillgången till och utnyttjandet av dessa skyddade rättigheter. Ett åläggande att licensera ut sina programtablåer medförde dock oundvikligen att företagen gick miste om sin dominerande ställning.

För min del anser jag att Magill- fallet illustrerar på samma gång även svårigheten med att dra en klar skiljelinje mellan beteendemässiga och strukturella åtgärder. I detta fall var det strukturen på den relevanta marknaden som gav upphov till missbruket. Exklusiv tillgång till viss rättighet gav företagen en dominerande ställning, och missbruket av denna ställning konstituerades av den exklusiva tillgången, d v s vägran att licensera ut. Ett åläggande att upphöra med att inte tillhandahålla programtablåerna hade inte räckt till för att få missbruket att upphöra. Genom att ålägga företagen att licensera ut programtablåerna har kommissionen åstadkommit inte bara en ändring i företagets konkurrensbegränsande beteende utan även i marknadens struktur och äganderättsförhållandena. Kommissionens åläggande i Magill- fallet kan därför anses innehålla både strukturella och beteendemässiga inslag.

Kerse⁸¹ anser att de fall där kommissionen ålade företag att vidta ”strukturella åtgärder” (enligt den terminologi som införts genom den nya förordningen) hade sin grund i behovet av att återställa äganderättsförhållanden sådana de var innan överträdelsen av något av de två förbuden ägde rum. Kerse resonemang tar sin utgångspunkt i det

---

⁷⁸ Jfr Yttrande från ESK ovan, s 35.

⁷⁹ För faktiska omständigheter i målet se ovan under avsnitt 3.3.4.

⁸⁰ Kerse (1998), s 240.

⁸¹ Kerse (1998), s 241.

förhållandet att varken artikel 81 eller 82 inverkar på förändringar i äganderätten till vissa tillgångar som inträffat under vissa konkurrensbegränsade förfaranden. Ogiltigheten som enligt artikel 81 drabbar avtal i strid med artikeln går inte ut över den ägarkonstellation som eventuellt uppstått under det förbjudna avtalet. Artikel 82 innehåller inte någon bestämmelse alls om ogiltighet. Det förekommer dock enligt Kerse fall där det, i syfte att eliminera de konkurrensbegränsande effekterna av ett förfarande och därmed återställa de konkurrensenliga förhållandena, blir nödvändigt att sätta äganderätter i ursprungligt skick. Detta kan exempelvis vara fallet i fråga om licenser eller samriskföretag som funnits strida mot artikel 81 eller 82. Kommissionen torde i sådana fall ha en befogenhet att i enlighet med artikel 3 (1) i förordning 17/62 ålägga företag att avveckla ett samriskföretag, eller att häva övergången av vissa äganderätter. Fallet Gillette⁸² är enligt Kerse en manifestation av sådan befogenhet för kommissionen.

Fallet gällde företaget Eemland Holdings förvärv av rörelsen Wilkinson Sword från Stora Kopparberg Bergslags AB. Eemland sålde vidare den del av Wilkinson-rörelsen som avsåg marknaden utanför EU till företaget Gillette, som hade en dominerande ställning på EU-marknaden och var Wilkinsons största konkurrent på denna marknad. Eemland behöll visserligen den delen av Wilkinsons rörelsen, som avsåg EU-marknaden, men Gillette förvärvade visst inflytande även över denna del, eftersom Gillette ägde 22 procent av Eemlands aktiekapital samt lämnat en omfattande lån till Eemland. Kommissionen fann att förvärvet av Wilkinson-rörelsen var helt och hållet iscensatt av Gillette, och Eemland var i detta sammanhang enbart ett skalbolag som användes av Gillette för att detta företag skulle få kontroll över Wilkinson för att därigenom kunna sätta konkurrensen ur spel på den europeiska marknaden. Transaktionen föll inte under fusionsförordningen, eftersom Gillette inte erhöll avgörande inflytande i Eemland (punkt 26 i beslutsövertägandena).

Kommissionen förklarade i sitt beslut att dominerande företag hade en särskild skyldighet att inte handla på ett sätt som kunde leda till att konkurrensen snedvreds. Kommissionen ansåg att Gillette, genom att delta i uppköpet av Wilkinson-rörelsen, åsidosatt denna skyldighet och därigenom missbrukat sin dominerande ställning. Kommissionen fann dessutom att de avtal som var knutna till förvärvet stred mot förbudet mot konkurrensbegränsande avtal i artikel 81. Kommissionen ansåg att missbruksförfarandet kunde upphöra endast om Gillette förpliktades att avyttra sitt minoritetsaktieinnehav i Eemland samt att avsäga sig sin roll som fordringsägare i detta bolag. Det relevanta skälet i kommissionens beslut, punkt 42, lyder enligt följande:

”Article 3 of Council Regulation No 17: Where the Commission finds that there is an infringement of Article 86 of the EEC Treaty, it may require the undertakings concerned to bring such infringement to an end. In the present case, Gillette has abused its dominant position by participating in the buy-

---

⁸² Kommissionens beslut 93/252, Warner- Lambert/Gillette and BIC/Gillette, EGT L 116, 1993, s 21.

out of the Wilkinson Sword business in the Community, thereby creating links between a dominant undertaking and its most important competitor, resulting in some influence over the commercial behaviour of the latter. In order to terminate the infringement of Article 86, it is therefore necessary for Gillette to withdraw from Eemland, disposing of both its equity interest and its interest as a creditor of Eemland.” I artikel 4 i beslutet ålades följaktligen Gillette att upphöra med överträdelsen som bestod i dess deltagande i uppköpet av Wilkinson-rörelsen via sin kontroll över Eemland, genom att inom en viss tid avyttra sin minoritetspost i Eemland och frånträda sin ställning som fordringsägare i detta bolag.

I detta fall har överträdelsen utgjorts av just förvärvet av minoritetsaktier i en potentiell konkurrent. Enligt Kerses resonemang, var i detta fall beordrandet av det dominerande företaget, Gillette att avyttra sitt minoritetsaktieinnehav i Eemland den enda möjligheten för kommissionen att få slut på överträdelsen och på så vis återställa de konkurrensenliga förhållandena.

Även artikel 81 kunde bli tillämplig på transaktioner mellan företag som involverade transfer av äganderätter utan att man därmed kunde tala om en koncentration i koncentrationsförordningens mening.⁸³ Av detta följer att det teoretiskt sett var möjligt för kommissionen att i syfte att få överträdelsen att upphöra, under artikel 3 (1) i förordning 17/62 ålägga företag att avhända sig de tillgångar som de överfört under det förbjudna avtalet.

Whish för ett resonemang med likartat innehåll beträffande kommissionens befogenhet att med stöd av artikel 3 (1) i förordning 17/62 ålägga företag att vidta strukturella åtgärder.⁸⁴ Ett åläggande att upphöra med en överträdelse som konstitueras av förändring i marknadens struktur måste, enligt Whish, för att vara verkkningsfullt, gå ut på en återgång till ”status quo ante”, d v s det sakläge som rådde innan överträdelsen ägde rum. Ett exempel på strukturella åtgärder i fall där överträdelsen bestått av strukturförändringar är meddelandet av en åläggande att lösa upp ett gemensamt företag. En förutsättning för att ett sådant åläggande skall kunna meddelas är dock enligt Whish att det gemensamma företaget i fråga inte faller in under reglerna i koncentrationsförordningen. Enligt de uttalanden som kommissionen gjorde i Gillette-fallet torde detsamma gälla i fråga om förvärv av minoritetsaktier i ett konkurrerande företag: endast sådana förvärv som inte uppfyllde kriterierna för en koncentration enligt artikel 3 i koncentrationsförordning 4064/89 var möjliga att pröva enligt artikel 81 eller 82 och därmed förordning 17/62. När det däremot förelåg en koncentration i koncentrationsförordningens mening, skulle denna prövas uteslutande i enlighet med reglerna i koncentrationsförordningen.

Före koncentrationsförordning 4064/89 hade artikel 82 i vissa fall tillämpats i syfte att stoppa ett företagsförvärv som skapade eller förstärkte ett företags

---

⁸³ Bellamy & Child (2001), s 476 f.

⁸⁴ Whish (2001), s 236.

dominerande ställning och som uppfyllde kraven för en fusion i den mening som sedermera avsågs i fusionsförordningens artikel 3. I Continental Can-fallet⁸⁵ hade den amerikanska tillverkaren av metallförpackningar, Continental Can, förvärvat en majoritetspost i ett konkurrerande bolag och därigenom förstärkt sin dominerande ställning på EU-marknaden. Kommissionen fann att det dominerande företaget, Continental Cans förvärv av det konkurrerande bolaget innebar missbruk av den dominerande ställningen, och sålunda kunde anses omfattas av förbudet i artikel 82. Kommissionen ålade Continental Can, med stöd av artikel 3 (1) i förordning 17/62 att inom viss tid presentera en plan för hur upplösningen av företagskoncentrationen skall genomföras. Efter fusionsförordningens ikraftträdande följde dock kommissionen inte upp detta beslut med fler ingripanden enligt artikel 82 i fråga om företagsförvärv som uppfyllde villkoren för en koncentration.⁸⁶

Sammanfattningsvis kan man dra slutsatsen att avgörande för vilket av de två olika regelverken som tillämpades vid bedömningen av ett förvärv blev om förvärvet uppfyllde kriterierna för koncentration eller inte. Om ett förvärv inte uppfyllde kraven för att kunna betraktas som en koncentration, var en ytterligare förutsättning för ingripande enligt artikel 81 eller 82 och därmed tillämpningsförordning 17/62, att den dominerande ställningen missbrukats genom förvärvet, samt att den enda möjligheten att återställa de konkurrensenliga förhållandena var att beordra företagen att återsätta äganderättsförhållandena i ursprungligt skick.

Det som däremot aldrig hade blivit prövat under förordning 17/62 är om kommissionen hade befogenhet att enligt artikel 3 (1) i nämnda förordning bryta upp ett befintligt företag som missbrukat sin dominerande ställning.⁸⁷ Här är det alltså fråga om fall där missbruket inte har något samband med förvärv av verksamheter, aktier eller andra tillgångar. Här är det i stället fråga om existerande företagsförtätningars mera "klassiska" missbruksförfaranden, i form av tillämpning av oskäligen avtalsvillkor, marknadsbegränsningar, diskriminering o dyl. Det är enligt Whish oklart om kommissionen hade t ex befogenhet att ålägga ett moderbolag att avyttra sitt dotterföretag som var verksamt i ett senare led i distributionskedjan av den orsaken att moderbolaget, som hade en dominerande ställning på marknaden behandlade sitt dotterföretag på ett mer gynnande sätt än sina övriga kunder, som var konkurrenter till dotterföretaget. I sådana fall har det förekommit att kommissionen ålade det dominerande moderbolaget att upphöra med att särbehandla sitt dotterföretag. Ett sådant åläggande hänför sig dock till företagets beteende och påverkar inte marknadsstrukturen som sådan. Det är således inte att anse som en strukturell, utan som en beteendemässig åtgärd.

---

⁸⁵ Mål 6/72, Europabellage Corporation och Continental Can Company Inc mot kommissionen, REG 1973, s 215.

⁸⁶ Bellamy & Child (2001), s 927, 471 f.

⁸⁷ Whish (2001), s 236.

4.5 Strukturella åtgärder enligt förordning 1/2003- en rättsprognos

Med utgångspunkt i den debatt som förts i den juridiska doktrinen beträffande kommissionens befogenhet att ålägga företag att vidta strukturella åtgärder vill jag konkludera att sådana åtgärder kan tänkas komma i fråga i två skilda typfall. Det första typfallet är där överträdelse av artikel 81 eller 82 involverar strukturförändringar och därmed övergång av äganderätter. Detta kan vara fallet t ex vid förvärv av minoritetsaktier i ett konkurrerande företag, eller vid bildande av ett gemensamt företag som inte faller in under reglerna i koncentrationsförordningen. Strukurförändringen konstituerar i dessa fall själva det förbjudna förfarandet.

Den andra kategorin utgörs av fall där den befintliga strukturen i företaget eller på marknaden ger upphov till överträdelser. Fall där dominerande ställning skapas utan ett en äganderättsövergång äger rum är t ex skaffande av immaterialrättsskydd för interna uppfinningar eller immaterialrättsliga tillgångar. Vägran att upplåta licens till konkurrenter kan utgöra överträdelse som kan lämpligast bringas att upphöra genom att företaget förpliktas att licensera ut resursen. Detta har varit fallet i Magill. Även interna utökningar av ett företags verksamhet kan resultera i att dominerande ställning uppnås. En uppbyggnad av befintliga företag, d v s en förpliktelse för ett företag att avhända sig en del av sin verksamhet kan teoretiskt sett förekomma i dessa situationer.

Gemensamt för dessa kategorier torde vara att ingripande med stöd av någon av de två förbudsreglerna i Romfördraget samt de föreskrifter som reglerar reglernas tillämpning inte torde förekomma när en koncentration väl godkänts enligt koncentrationsförordningens regler. Detta kan anses följa redan av företagens berättigade anspråk på rättsäkerhet och förutsebarhet när de genomför en fusion enligt kommissionens anvisningar. Det bör framhållas att artikel 7 i förordning 1/2003 har karaktär av en undantagsregel, avsedd att tillämpas enbart när de vedertagna metoderna inte kan bedömas vara tillräckliga. Det kan vidare noteras att strukturella åtgärder enligt båda kategorier har förekommit i kommissionens praxis enligt förordning 17/62. Fallet Gillette gällde förvärv av minoritetsaktier, medan i Magill- fallet var det fråga om missbruk genom vägran att upplåta licens. I båda dessa fall har dock omständigheterna varit sådana att ett åläggande om avhändande av tillgångar varit nödvändigt för att få överträdelsen att upphöra.

Såvitt jag har kunnat finna har någon uppbyggnad av existerande företag aldrig skett med stöd av förordning 17/62. Den kontroversiella frågan är om den nya förordningen ger kommissionen möjlighet att besluta om ägarmässig företagsuppbyggnad, d v s ålägga företag att avhända sig en del av sin verksamhet. Det kan för det första ifrågasättas om den nya förordningen överhuvudtaget ger kommissionen befogenhet att ingripa i befintliga företagsstrukturer. Formuleringen i ingresspunkt 12 i förordning

1/2003 tyder på att ingripanden enligt artikel 7 är möjliga enbart i fråga om överträdelser som konstitueras av strukturförändringar. Här talas det nämligen om kommissionens befogenhet att genom strukturella åtgärder åstadkomma ”förändringar i ett företags struktur sådan den var innan överträdelsen ägde rum.” Jag tolkar detta uttalande på så vis att det som åsyftas är fallet där överträdelsen och strukturförändringen sammanfaller både tidsmässigt och innehållsmässigt. Även det faktum att ESK argumenterade utifrån premisser som rörde kontroll av strukturförändringar genom koncentrationsförordningen i stället för den kontroll som lanseras i förslaget tyder på att det som avsågs var ingripanden enligt mönstret i typfall ett.

När överträdelsen konstitueras av något annat förfarande än förvärv av vissa tillgångar blir det problematiskt att föreskriva företagsuppbyggnad även med hänsyn till den allmänt accepterade tesen att kommissionen är förhindrad att under artikel 82 bryta upp ett företags dominerande ställning. Regeln tar sikte på att motverka missbruk av den dominerande ställningen, och inte på att upplösa själva den dominerande ställningen. På motsvarande sätt är artikel 7 i förordning 1/2003 en regel om åtgärder som syftar till att få en överträdelse att upphöra. Själva dominansen, som tidigare konstaterats, utgör ingen överträdelse. Om överträdelsen utgörs av ett missbruksförfarande som inte har något samband med en strukturförändring, skall överträdelsen bringas att upphöra genom att kommissionen förbjuder missbruket. Ingrepp i befintlig företagsstruktur kan svårligen tänkas komma i fråga.

Detta leder in på nästa diskutabla aspekt av företagsuppbyggnad, nämligen hur sådana åtgärder förhåller sig till det i förordningstexten föreskrivna kravet på att den minst ingripande åtgärden skall tillgripas. Detta krav innebär att det medel som används för att uppnå målet att bringa överträdelsen att upphöra inte skall gå utöver vad som är lämpligt och nödvändigt för att uppnå detta mål. För att åtgärden skall vara förenlig med proportionalitetsprincipen måste den ha ett legitimt syfte och de medel som används skall både vara nödvändiga och de minst betungande, d v s det minimum som krävs för att uppnå målet. Det blir svårt att föreställa sig en situation, där överträdelsen består av något annat än förvärv av en verksamhet men där ett åläggande att avyttra en del av företagets verksamhet blir likväl nödvändigt, proportionerligt, och ändamålsenligt för att få slut på överträdelsen. I sådana fall torde det finnas en lika effektiv beteendemässig åtgärd som dock är mindre betungande, t ex ett åläggande att upphöra med överträdelsen, eller att ändra på vissa villkor i ett diskriminerande avtal. En uppbyggnad av befintliga företag t ex enligt Wishs ovan, under avsnitt 4.4 redovisade modell om förpliktelse för ett dominerande moderbolag att avhända sitt dotterbolag som en följd av moderföretagets positiva särbehandling av sin underavdelning, kan inte tänkas komma i fråga annat än i extremfall. Kommissionären Alexander

Schaub gjorde i sitt inlägg i debatten om den nya förordningen ett uttalande⁸⁸ som utgör belägg för denna slutsats:

”Article 7 of the Regulation also spells out clearly that the Commission has the power to impose any remedy necessary, including structural ones. The latter aspect has given rise to many discussions. Changes to the structure of an existing company, which most commentators had in mind, will happen only in extreme cases: the Commission would only impose such a remedy if no other solution with equivalent effect exists.”

---

⁸⁸ The Commission’s Position within the Network, tal av Alexander Schaub, 11.4.2002.

5 Avslutande reflektioner

Den omfattande reformen av gemenskapens konkurrensregler syftade till att stärka genomförandet av bestämmelserna och på så sätt öka konkurrensskyddet inom unionen. Målet med att avskaffa systemet med förhandsgodkännande var att göra det möjligt för kommissionen att inrikta insatserna på att utreda klagomål och inleda förfaranden på eget initiativ som skulle leda till beslut om förbud, snarare än att fastställa vad som inte var förbjudet.⁸⁹ De nya beslutsbefogenheter som kommissionen tilldelats genom förordning 1/2003 framstår som instrument som syftar till att befrämja denna allmänna effektiviseringsmålsättning. De ändringar som gjordes i fråga om kommissionens befogenheter att besluta om ålägganden kan också spåras tillbaka till de målsättningar som föranledde och styrde reformarbetet.

Genom artikel 7 (1) fick kommissionen utökade befogenheter att meddela åläggandebeslut jämfört med vad som gällde enligt artikel 3 (1) i förordning 17/62. Den nya bestämmelsen stipulerar rätt för kommissionen att fatta beslut där den konstaterar att en överträdelse tidigare förelegat. Kommissionen ges även befogenhet att besluta om strukturella åtgärder. I anslutning till denna befogenhet tydliggörs i artikel 7 (1) att kommissionen har att beakta proportionalitetsprincipen samt att efterkomma kravet på ändamålsenlighet vid valet av lämplig åtgärd.

Kommissionens rätt att fatta ett formellt fastställelsebeslut där den konstaterar att en överträdelse tidigare förelegat har, i likhet med ett flertal andra beslutsbefogenheter, vuxit fram genom praxis. Det framgår av den allmänna motiveringen till förslaget att avsikten var att i artikel 7 i förordning 1/2003 kodifiera denna praxis. Syftet med kodifieringen kan förstås mot bakgrund av de målsättningar som föranledde reformarbetet. Den direkta tillämpningen av artikel 81 (3), som införts genom förordning 1/2003, innebär i praktiken att företagen i förväg, utan hjälp av någon myndighet, måste göra en noggrann analys av huruvida ett tänkt förfarande kommer att strida mot konkurrensreglerna. Företagen får således större ansvar när det gäller att bedöma sina affärstransaktioner. Denna aspekt av moderniseringen uppmärksammades även i förslaget till förordningen. I denna rättsakt medger kommissionen själv att företagen blir, under det nya systemet, skyldiga att själva förvissa sig om att deras handlande är lagenligt. I syfte att göra det lättare för företagen att bedöma sitt handlande åtog sig kommissionen att göra ökade insatser på detta område. Kommissionen förklarade att den avsåg att bidra till utvecklingen av rättspraxis och tolkningspraxis bl a genom att på eget initiativ anta beslut om att en överträdelse inte föreligger i ärenden där det ligger i gemenskapens

---

⁸⁹ Förslag till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 82 och 82 och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87, EGT C 365 E, 19.12.2000, s 284.

allmänna intresse att göra detta. Kommissionen åtog sig att ge vägledning om avtal, beslut och samordnade förfaranden som ger upphov till olösta, verkligt nya tolkningsfrågor.⁹⁰ Förordning 1/2003 kom att innehålla flera instrument som syftar till att erbjuda företag viss handledning och som således innebär ett erkännande av företagens rättmätiga anspråk på att få anvisningar från kommissionshåll i detta hänseende.⁹¹ Även kodifieringen av praxis avseende fastställelsebeslut föranleddes, av allt att döma, av denna strävan. Kommissionen ämnat förstärka ramen för de bedömningar som företagen, enligt det nya systemet, blir tvungna att göra på egen hand. Likaså kan behovet av enhetlig rättstillämpning, såsom det kom till uttryck i förslaget, anses motivera en stadfästelse av kommissionens befogenhet att meddela fastställelsebeslut. Genom artikel 3 i förordning 1/2003 ges nämligen nationella konkurrensmyndigheter och domstolar för första gången behörighet att tillämpa gemenskapens konkurrensrättsregler fullt ut. Mot denna bakgrund kan kodifieringen av praxis avseende fastställelsebeslut uppfattas som ett uttryck för kommissionens målsättning att garantera företagen en lämplig grad av rättssäkerhet samt att införa ett praxisbildande instrument i syfte att främja enhetlig rättstillämpning inom gemenskapen.

När det gäller kommissionens nytillkomna befogenhet att besluta om strukturella åtgärder kan det först konstateras att anvisandet av en sådan vittomfattande beslutsbefogenhet är i linje med kommissionens målsättning att effektivisera genomförandet av konkurrensreglerna inom gemenskapen. Frågan är dock om inte tilldelandet av en sådan långtgående befogenhet äventyrar ett annat mål som sattes upp i samband med moderniseringen, nämligen målet att värna om rättssäkerheten för företag.

I detta sammanhang behöver för det första förordningens tillkomst diskuteras. Frågan om strukturella åtgärder har varit föremål för diskussioner under processen från vitbok till färdig förordning, men diskussionerna har försiggått för det mesta bakom stängda dörrar. Förordningens kritiker anförde starkt ogillande av att kommissionen, genom en sluten och autoritär lagstiftningsprocess, tilldelades alltför omfattande beslutsbefogenheter. Hans Henrik Lidgard ställer sig också frågande till om en så beskaffad sluten beslutsprocess kan anses vara legitimt.⁹² Lidgard menar att denna typ av lagstiftning kräver en betydligt större öppenhet och större medverkan från demokratiskt valda instanser. Ingreppen i den individuella friheten är enligt Lidgard sådana att grundläggande värden, som ibland t o m kan åtnjuta konstitutionellt skydd, sätts i fara. Jag är benägen att hålla med Lidgard. När det gäller bristen på öppenhet i beslutsprocessen bör framhåvas att under det svenska lagändringsarbetet som föranleddes av antagandet av den nya tillämpningsförordningen har bristen på

---

⁹⁰ Ingresspunkt 38 i förordning 1/2003.

⁹¹ Se t ex artikel 10 i förordning 1/2003 om ”konstaterande av icke-tillämplighet” och Kommissionens tillkännagivande om informell vägledning vid nya frågor rörande artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget som uppstår i enskilda fall (vägledande skrivelser), EGT C 101, 27.4.2004, s 78.

⁹² Lidgard (2003), s 13.

beslutsunderlag när det gäller strukturella åtgärder vållat osäkerhet. Åtskilliga bevis på detta kan påträffas i de inhemska förarbetena. I betänkandet uttalas exempelvis följande: ”enligt uppgifter till utredningen, bl a från kommissionshåll, har diskussionerna som föregått antagandet av rådsförordningen mest rört frågan huruvida kommissionens befogenheter nu borde omfatta även möjligheten att bryta upp företag.”⁹³ Även i propositionen förekommer uttalanden som vittnar om att det faktum att den nationella lagstiftaren utestängts från beslutsprocessen resulterade i stor ovisshet beträffande motiven bakom och det tilltänkta tillämpningsområdet för artikel 7 (1) i förordningen.⁹⁴

Det andra ledet i Lidgards kritik för tankarna till den grundlagsskyddade rätten till egendom samt näringsfriheten. Dessa rättigheter erkänns i bl a utkastet till Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna.⁹⁵ Enligt artikel 17 i utkastet har var och en rätt att besitta lagligen förvärvad egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testamentera bort den. Enligt artikeln får ingen berövas sin egendom utom då samhällsnyttan kräver det, i de fall och under de förutsättningar som föreskrivs i lag. Nyttjandet av egendomen får, enligt lydelsen i artikel 17, regleras i lag om det är nödvändigt för allmänna samhällsintressen. Strukturella åtgärder innebär per definition ingrepp i äganderätten (och/eller nyttjanderätten) till vissa tillgångar. Principiellt sett kan det således finnas en äganderättslig invändning att anföra mot en ordning med regler om strukturella åtgärder. Artikel 17 i stadgan tillåter att en person berövas egendom om detta sker för att tillgodose ett allmänt intresse. Att skydda en effektiv konkurrens kan visserligen vara ett sådant angeläget allmänt intresse som kan göra ingrepp såväl i äganderätten som i näringsfriheten tillåtna. I och med att det är fråga om grundlagsskyddade rättigheter, torde dock samhället med fog kunna kräva att beslutsfattandet skedde mer öppet.

Införandet av en uttrycklig hänvisning till proportionalitetsprincipen kan förmodas ha skett mot bakgrund av åtgärdsproblematikens konstitutionella innebörder. Ett krav på proportionalitet och ändamålsenlighet gällde enligt EG-domstolens praxis redan vid val av åtgärd enligt den tidigare tillämpningsförordningen.⁹⁶ Att förordningstexten nu innehåller en tydlig referens till proportionalitetsprincipen vittnar om insikten hos lagstiftaren om att strukturella åtgärder är mycket långtgående ingripanden, avsedda att användas i undantagsfall. Kodifieringen på denna punkt var troligen avsedd att tjäna som en påminnelse om påkallad försiktighet i fråga om val av lämplig åtgärd med hänsyn till framförallt den nytillkomna möjligheten att ålägga företag strukturella åtgärder.

Kommissionen avfattade i samband med den nya förordningens ikraftträdande ett flertal kompletterande rättsakter i form av förordningar,

---

⁹³ SOU 2003:73, s 164.

⁹⁴ Se t e x Proposition 2003/04:80, s 99.

⁹⁵ EGT C 361, 18.12.2000, s 1, artiklarna 16 och 17.

⁹⁶ Se under avsnitt 2.2 ovan.

tillkännagivanden och riktlinjer.⁹⁷ Någon rättsakt där strukturella åtgärder avhandlas har inte tillkommit. Sett i det stora perspektivet, och mot bakgrund av att beviljandet av en uttalad rätt för kommissionen att besluta om sådana åtgärder var en av de mest omstridda av de nymodigheter som förordningen kom att innehålla, finns det anledning att uttrycka tvivel om huruvida rättsäkerhetsaspekter hittills har tillgodosetts på ett rimligt sätt.

I avvaktan på att vägledande praxis enligt artikel 7 (1) i förordning 1/2003 skall bildas, är det angeläget att kommissionen, i syfte att undanröja den uppkomna rättsosäkerheten beträffande tolkningen och tillämpningen av bestämmelsen, utfärdar ett tillkännagivande där den i detalj utvecklar ramarna för tillämpningen av bestämmelsen.

---

⁹⁷ Se EGT L 123, 27.4.2004, s 18 samt EGT C 101, 27.4.2004, s 43, 54, 65, 78, 81 och 97.

Käll- och litteraturförteckning

Böcker och artiklar

Bellamy, C, Child, G, *European Community Law of Competition*, Sweet & Maxwell, London 2001.

Carlsson, K, Göranson, L, Schuer, L, *Konkurrenslagen och EES-avtalets konkurrensregler*, Publica, Göteborg 1993.

Cumming, G, *Automec and Asia France v Commission, Case Comment*, I: E.C.L.R., nr 15/1994, s 32-40.

Dhunér, K-J, Hedström, J, *Förfarandet i konkurrensrätten, EGs och svensk lagstiftning i praktisk tillämpning*, Iustus förlag, Göteborg 1995.

Kerse, C S, *E.C. Antitrust Procedure*, Sweet & Maxwell, London 1998.

Lidgard, H H, *Konkurrensrätt i förändring: modernisering, decentralisering och rättssäkerhet*, I: Europarättslig Tidskrift, nr 1/2003, s 9-17.

Subiotto, R F, *The Right to Deal with Whom One Pleases under EEC Competition Law: A Small Contribution to a Necessary Debate*, I: E.C.L.R., nr 13/1992, s 234-244.

Westin, J, *Introduktion till EG:s konkurrensregler- en praktisk översikt*, Iustus förlag, Uppsala 1998.

Whish, R, *Competition Law*, Butterworths 2001.

Material från EG

Rådets förordning (EG) nr 17/62 av den 21.2.1962 om tillämpning av fördragets artiklar 85 och 86, EGT L 13, 21.2.1962, s 204.

Kommissionens förordning (EG) nr 99/63 av den 25.7.1963 om sådana förhör som avses i artikel 19 (1) och 19 (2) i rådets förordning nr 17, EGT 127, 28.8.1963, s 2268.

Kommissionens förordning (EEG) nr 1984/83 av den 22 juni 1983 om tillämpning av fördragets artikel 85.3 på grupper av exklusiva inköpsavtal, EGT L 173, 30.6.1983, s 5.

Vitbok om modernisering av reglerna om tillämpning av artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget, EGT C 132, 12.5.1999, s 1.

Utkast till Europeiska Unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, EGT C 361, 18.12.2000, s 1.

Förslag till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87, EGT C 365 E, 19.12.2000, s 284.

Tillkännagivande från kommissionen om korrigerande åtgärder som kan godtas enligt rådets förordning (EEG) nr 4064/89 och kommissionens förordning (EG) nr 447/98, EEG C 68, 2.3.2001, s 3.

Rådets 2347:e möte ENERGI OCH INDUSTRI Bryssel den 14/15 maj 2001, PRES/01/181, (tillgängligt på <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=PRES/01/181&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> , senast besökt den 2 december 2004).

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 82 och 82 och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87, EGT C 155, 29.5.2001, s 73.

Betänkande om förslaget till rådets förordning om genomförandet av konkurrensreglerna i artiklarna 82 och 82 och om ändring av förordningarna (EEG) nr 1017/68, (EEG) nr 2988/74, (EEG) nr 4056/86 och (EEG) nr 3975/87; EGT C 72 E, 21.3.2002, s 305.

Rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16.12.2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget, EGT L 1, 4.1.2003, s 1.

Rådets förordning (EG) nr 139/2004 av den 20.1.2004 om kontroll av företagskoncentrationer, EGT L 24, 29.1.2004, s 1.

Kommissionens förordning (EG) nr 773/2004, av den 7.4.2004 om kommissionens förfaranden enligt artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget, EGT L 123, 27.4.2004, s 18.

Kommissionens tillkännagivande om samarbete inom nätverket av konkurrensmyndigheter, EGT C 101, 27.4.2004, s 43.

Kommissionens tillkännagivande om samarbete mellan kommissionen och EU-medlemsstaternas domstolar vid tillämpning av artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget, EGT C 101, 27.4.2004, s 54.

Tillkännagivande från kommissionen om handläggningen av klagomål rörande artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget, EGT C 101, 27.4.2004, s 65.

Kommissionens tillkännagivande om informell vägledning vid nya frågor rörande artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget som uppstår i enskilda fall (vägledande skrivelser), EGT C 101, 27.4.2004, s 78.

Tillkännagivande från kommissionen, Riktlinjer om begreppet påverkan på handeln i artiklarna 81 och 82 i fördraget, EGT C 101, 27.4.2004, s 81.

Tillkännagivande från kommissionen, Riktlinjer för tillämpningen av artikel 81.3 i fördraget, EGT C 101, 27.4.2004, s 97.

Övrigt

The Commission notice on merger remedies, tal av Mario Monti, 18.01.2002, (tillgängligt på <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/02/10&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, senast besökt den 2 december 2004).

The Commission's Position within the Network, tal av Alexander Schaub, 11.4.2002, (tillgängligt på http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_017_en.pdf, senast besökt den 2 december 2004).

UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, (tillgängligt på <http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/principles2004/blackletter2004.pdf>.)

SOU 2003:73- Reformerad konkurrensövervakning - Konsekvenser i Sverige av EG:s nya tillämpningsdirektiv.

Proposition 2003/04:80- Moderniserad konkurrensövervakning.

Rättsfallsförteckning

Rättsfall från EG-domstolen

Mål 6/72, Europemballage Corporation och Continental Can Company Inc mot kommissionen, REG 1973, s 215.

Mål 6 och 7/73, Istituto Chemoterapico Italiano och Commercial Solvents mot Kommissionen, REG 1974, s 223.

Mål 27/76, United Brands Co och United Brands Continental BV mot kommissionen, REG 1978, s 207.

Mål 7/82, GVL mot kommissionen, REG 1983, s 483.

Mål C-234/89, Sergios Delimitis mot Henninger Bräu AG, REG 1991, s I-935.

Förenade målen C-241/91 P och C-242/91 P, Radio Telefis Eireann (RTE) och Independent Television Publications Ltd (ITP) mot Kommissionen, REG 1995, s I-743.

Mål C-279/95 P, Langnese-Iglo GmbH mot Kommissionen, REG 1998, s I-5609.

Förstainstansrättens domar

Mål T-61/89, Dansk Pelsdyravlerforening mot kommissionen REG 1992, s II-1931.

Mål T-24/90, Automec Srl mot kommissionen, REG 1992, s II-2223.

Mål T-83/91, Tetra Pak International SA mot kommissionen, REG 1994, s II-755.

Kommissionsbeslut

Kommissionens beslut 83/560, Ford Werke AG, EGT L 327, 1983, s 31.

Kommissionens beslut 85/561, Breeder's Rights: Roses, EGT L 369, 1985, s 9.

Kommissionens beslut 85/609, ECS/AKZO, EGT L 374, 1985, s 1.

Kommissionens beslut 88/501, Tetra Pak I (BTG licence), EGT L 272, 1988, s 27.

Kommissionens beslut 88/587, Hudson´s Bay v Dansk Pelsdyravlerforening, EGT L 316, 1988, s 43.

Kommissionens beslut 91/301, Ansac, EGT L 152, 1991, s 54.

Kommissionens beslut 92/163, Tetra Pak II, EGT L 72, 1992, s 1.

Kommissionens beslut 93/50, Astra, EGT L 20, 1993, s 23.

Kommissionens beslut 93/252, Warner- Lambert/Gillette och BIC/Gillette, EGT L 116, 1993, s 21.

Övrigt

Opinion of Mr. Advocate General Mayras delivered on 8.11.1977, REG 1978, s 312.

Joined Opinions of Mr. Advocate General Versterdorf delivered on 10 july 1991, on Cases T-1/89 to T-4/89 and T-6/89 to T-15/89, REG 1991, s II-867.